

Jama Savolainen

Työn ehdoilla

Tekniikan akateemisten käsityksiä
työstä ja ajankäytöstä

TEKNIKAN
AKATEEMISTEN
LINTO TEK

Jarna Savolainen

Työn ehdoilla

Tekniikan akateemisten käsityksiä työstä ja ajankäytöstä

Julkaisija Tekniikan Akateemisten Liitto TEK
Ratavartijankatu 2, 00520 Helsinki
Kansikuva Comma Pictures Oy
Ulkoasu Maisa Nissinen
Painopaikka Painotalo Miktor Ky Helsinki

ISBN 952-5005-56-9
© TEK 2001

Esipuhe

Tämä julkaisu on jatkoa Tekniikan Akateemisten Liiton (TEK) selvitykselle alle 40-vuotiaiden työn ja perheen yhteensovittamisesta. Kohdejoukko on tällä kertaa yli 40-vuotiaat työelämässä olevat TEKin jäsenet.

Alle 40-vuotiaiden selvityksestä viisastuneina kysymyksiä on aiempaa enemmän työtyytyväisyydestä, ylittöiden motiiveista ja työuran etenemisestä. Vastaajakunnan iän – ja toisaalta ikäryhmän elämäntilanteiden heterogeenisuuden – vuoksi perheen ja työn yhteensovittaminen on jätetty vähemmälle. Kysymyksiä on sen sijaan eläke- ja vuorotetuvapaahalukkuudesta.

Aiherajaukseen ja kyselylomakkeen hiontaan sekä loppuvaiheessa julkaisun viimeistelyyn osallistui ohjausryhmä, johon kuuluivat Matti Ropponen (pj.), Martti Annanmäki, Stina Immonen ja Vesa Hongisto. Heille lämmin kiitos kommentaista!

Kiitokset niille 1237 vastaajalle, joiden arvioihin tulokset perustuvat. Toivon, että julkaisu herättää jäsenkuntamme keskuudessa mielenkiintoa pohtia omaa ajankäyttöään ja valintojaan elämässä.

Helsingissä 1.11.2001

Jarna Savolainen, YTM
Tutkija, TEK

Sisältö

Esipuhe	3
1 Johdanto	7
1.1. Selvityksen taustaa	7
1.2. Selvityksen tavoitteet ja rajaus	7
2 Aineistonkeruu ja tutkimusaineisto	9
2.1. Aineisto	9
2.2. Menetelmät	10
2.3. Vastaajien taustatiedot	10
2.3.1. Sukupuoli, ikä, perhesuhteet ja asuinpaikka	10
2.3.2. Työmarkkina-asema	11
2.3.3. Tulojen riittävyys ja lisäkoulutus	12
3 Tekniikan akateemiset työelämässä	13
3.1. Mielekkään työn kriteerit	13
3.2. Työelämätaidot	16
3.2.1. Työelämätaidoissa onnistuminen	16
3.3. Työhönsä tyytymättömät	17
3.4. Yhteenveto	19
4 Vapaa-ajalla tehdyt työtunnit ja kiireen kokemukset	23
4.1. Vapaa-ajalla tehtyjen tuntien määrä	23
4.2. Ylitöiden teon motiivit	24
4.3. Kiireen kokemukset	26
4.3.1. Kiire työelämässä	26
4.3.2. Sairauspoissaolot ja sairastaminen	28
4.3.3. Kiire vapaa-ajalla ja perhe-elämässä	28
4.3.4. Parisuhteessa elävien mielipiteet toistensa työmäärästä	31
4.3.5. Kodinhoitopalvelujen ostaminen	32
4.4. Tyytyväisyys omaan elämäntilanteeseen	33
4.5. Yhteenveto	34
5 Elämänalueiden tasapaino ja vapaa-ajan aktiivisuus	37
5.1. Elämän eri osa-alueiden tärkeys	37
5.2. Huolenaiheet tällä hetkellä	39
5.3. Harrastusaktiivisuus	40
5.3.1. Järjestöaktiivisuus	42
5.4. Yhteenveto	44

6 Työurakokemuksia	47
6.1. Työura ja ikääntyminen	47
6.2. Eriarvoinen kohtelu	48
6.3. Ulkomailla työskentely	50
6.3.1. Suomeen paluu ja asettuminen	50
6.4. Työelämä vai työelämästä poissiiirtyminen?	51
6.4.1. Miksi pois työelämästä?	52
6.4.2. Minkä ikäisenä eläkkeelle?	54
6.5. Yhteenveto	56
7 Yhteenveto	57
Liite: kyselylomake	61

1 Johdanto

1.1. Selvityksen taustaa

Tekniikan Akateemisten Liitossa (TEK) valmistui syksyllä 2000 selvitys *DIA-kunnan hyvinvointi ja elämäntilanne*. Selvityksessä kartoitettiin alle 40-vuotiaiden diplomi-insinöörien ja arkkitehtien käsityksiä työstä, perhe-elämästä ja vapaa-ajasta. Kerätty kyselyaineisto antoi monipuolista tietoa nuorten TEKiläisten työuran alkumetreistä, työtyytyväisyydestä, työn ja perheen yhteensovittamisesta, ajankäytöstä, elämänarvoista ja -asenteista sekä harrastustoiminnasta.

Selvityksessä todettiin mm. että työ yhtenä tärkeimmistä elämäntilanteista koetaan hyvin antoisaksi ja siihen ollaan valmiita käyttämään aikaa. Huomionarvoista oli myös, että neljä kymmenestä naisesta oli siirtänyt lasten hankintaa työn vuoksi ja ainoastaan marginaalinen osa oli työskennellyt osa-aikaisesti elämäntilanteen tai perheen vuoksi. Alle 40-vuotiaat diplomi-insinöörit ja arkkitehdit tekivät keskimäärin enemmän kompromisseja työn hyväksi kuin muut samassa elämäntilanteessa olevat palkansaajat.

Perheen ja työn yhteensovittaminen ei aina suju hankaluuksitta. Mitä enemmän vastaaja teki vapaa-ajallaan töitä, sitä useammin hän koki riittämättömyyden tunteita perhe-elämässä ja vapaa-ajalla. Ylimmälle johdolle ja keskijohdolle riittämättömyyden tunteet olivat tutumpia kuin asiantuntijoille.

Selvityksessä todettiin myös, että kaikesta kiireestä huolimatta tämän hetken elämäntilanne koettiin hyväksi, tulevaisuus näytti erinomaiselta ja parisuhteessa eläjien elämäntilanteelta riitti ymmärrystä työnteolle. Tosin lähes puolet koki henkistä krapulaa työnteostaan ja otaksui tekevänsä elämäntilanteensa mielestä liikaa töitä.

Alle 40-vuotiaiden selvitys jätti auki monia kysymyksiä. Erityistä mielenkiintoa herätti jo silloin se, miten ikä vaikuttaa kokemuksiin. Pysyvätkö arviot samanlaisina, helpottaako vai vaikeutuuko eri elämäntilanteiden yhteensovittaminen? Tuoko ikä mukanaan uusia ulottuvuuksia ja jos tuo, niin millaisia ja mikä painoarvo niillä on elämäntilanteen kannalta?

1.2. Selvityksen tavoitteet ja rajaus

Selvityksellä on kolme selvää tavoitetta. Ensinnäkin tässä esitetään yli 40-vuotiaiden mielipiteet työstään, työurastaan ja ajankäytöstään niin työelämässä kuin vapaa-ajalla. Toisaalta tuodaan esiin ajankäytön valintojen seuraamuksia elämäntilanteen näkökulmasta. Kolmanneksi verrataan nuorten (alle 40-vuotiaat) ja varttuneiden (yli 40-vuotiaat) vastauksia toisiinsa niissä kysymyksissä, jotka on esitetty samanlaisina kummasakin kyselyssä.

Selvitys koostuu seitsemästä luvusta. Johdantoa sekä aineistonkeruuta ja tutkimusaineistoa esittelevää lukua seuraa ensimmäinen varsinainen luku. Mielenkiinnon kohteena on se, mitä osa-alueita vastaajat pitävät tärkeinä työssään, mitkä osa-alueet aiheuttavat hankaluuksia työelämässä ja minkälaisen profiilin voimme muodostaa työtyytymättömistä.

Neljäs luku käsittelee ajankäyttöä. Vapaa-ajalla tehtyjen tuntien analyysistä edetään ylitöiden motiiveihin. Kiireen kokemuksia tarkastellaan erikseen työelämässä, vapaa-ajalla ja ihmissuhteissa.

Viides luku käsittelee sitä, kuinka tärkeänä työtä pidetään muihin elämäntilanteisiin verrattuna ja minkälaisia hankaluuksia jäsenillä on tämän hetken elämäntilanteessaan. Samassa luvussa käsitellään harrastus- ja järjestötoimintaan osallistumista.

Kuudes luku on varsin hajanainen tietopaketti siitä, miten vastaajat arvioivat työuraansa ja ulkomaankokemuksiaan. Luvun lopussa on arviot eriarvoisesta kohtelusta työelämässä sekä työelämästä poissuirtamiseen liittyvää asiaa - eläkeikäarviot ja työelämästä mahdollisesti poishaluavien päätökseen vaikuttavia syitä.

Seitsemäs luku on yhteenveto keskeisistä tuloksista.

2 Aineistonkeruu ja tutkimusaineisto

2.1. Aineisto

Tutkimuksen perusjoukon muodostavat 41–63 -vuotiaat Suomessa asuvat Tekniikan Akateemisten Liiton (TEK) ja Tekniska Föreningen i Finlandin (TFiF) vuosijäsenet. Suurin osa jäsenistä on teknillisestä korkeakoulusta valmistuneita. Noin 6 prosenttia jäsenistä on muun kuin diplomi-insinööritutkinnon suorittaneita, kuten arkkitehtejä ja yliopistosta valmistuneita matemaatikkoja ja fyysikkoja tai jonkin muun korkeakoulututkinnon suorittaneita.

Aineisto kerättiin huhti-toukokuussa 2001. Kyselylomake, joka koostui 52 kysymyksestä, lähetettiin postitse satunnaisotantana 3 000 jäsenelle. Yhden muistutus-kierroksen jälkeen 1237 jäsentä palautti lomakkeen (postitse 1155, sähköisesti 82). Vastausprosentti oli 41, mitä voidaan pitää kohtuullisena.

Vastausprosentin alhaisuus on väistämättä aiheuttanut tietynlaista vinoumaa vastauksissa. Yleistettävyyden kannalta on mielenkiintoista tietää, millä tavalla painottuneita vastaukset ovat. Tätä voidaan selvittää vertaamalla otoksen taustamuuttujia vastanneiden taustamuuttujiin.

Karkea iän ja sukupuolen ristiintaulukointi osoittaa, että näiden kriteerien osalta aineisto on otokseen suhteutettuna edustava. Kaikki ikäluokat ovat edustettuina samansuuruuksina kuin otoksessa. Tosin naiset ovat olleet kahdeksan prosenttiyksikköä aktiivisempia vastaajia kuin miehet.

Taulukko 1. Ikäjakauma otoksessa ja vastanneiden keskuudessa.

Ikä vuosina	Lähetty		Vastanneet		Vastaus-%
	n	% otoksesta	n	% vastanneista	
41-44	654	22	273	22	42
45-49	1024	34	417	34	41
50-54	718	24	291	24	41
55-59	450	15	190	15	42
60-63	154	5	66	5	43
Yhteensä	3000	100	1237	100	

Taulukko 2. Sukupuolijakauma otoksessa ja vastanneiden keskuudessa.

Sukupuoli	Lähetty		Vastanneet		Vastaus-%
	n	% otoksesta	n	% vastanneista	
Mies	2655	89	1071	87	40
Nainen	345	11	166	13	48
Yhteensä	3000	100	1237	100	

On mahdotonta sanoa, miten vastaamattomat eroavat vastanneista esimerkiksi työajan tai elämäntilanteen suhteen. Vastaajarakenne on jokseenkin samanlainen kuin TEKin vuoden 2000 työmarkkinatutkimuksen yli 40-vuotiaiden vastaajakunta. Esimerkiksi toimiasema-, sukupuoli- ja työpaikan sektorijakaumat sekä työsuhteen laatu ovat kummassakin aineistossa suurinpiirtein samanlaiset.

2.2. Menetelmät

Aineiston käsittelyssä käytettiin apuna SPSS-tilasto-ohjelmaa sekä kuvien piirtämiseen Excel-taulukkolaskentaohjelmaa. Aineiston jakaumia ja riippuvuussuhteita kuvataan frekvenssien, ristiintaulukoiden ja korrelaatioiden avulla. Muuttujien yhdistämisessä on käytetty apuna faktorianalyysiä.

2.3. Vastaajien taustatiedot

Taulukko 3. Rakennetietoja vastaajista.

	yli 40-vuotiaat	alle 40-vuotiaat ¹
Vastaajia yhteensä	1237	1077
Vastausprosentti	41	36
	% vastaajista	% vastaajista
Miehiä	87	73
Avo- tai avioliitossa	87	80
Lapsiperheellisiä	87	45
- alle 7-vuotiaita	9	-
- 7-16-vuotiaita	45	-
- alle 17-vuotiaita	49	45
Työmarkkina-asema		
- toistaiseksi voimassa oleva työsuhde	89	85
- määräaikainen työsuhde	5	13
- yrittäjä	4	1
- muu	2	1
Toimiasema		
- ylin johto	26	5
- keskijohto	33	28
- asiantuntijat	34	62
- muu	7	5
Työnantajasektori		
- yksityinen	79	-
- julkinen	21	-
Keski-ikä	49,6 vuotta	32,3 vuotta

2.3.1. Sukupuoli, ikä, perhesuhteet ja asuinpaikka

Vaikka naiset vastasivat kyselyyn noin 8 prosenttiyksikköä miehiä aktiivisemmin, järjestön miesvaltaisuus näkyy vastaajien sukupuolijakaumassa. Vastaajista 87 prosenttia on miehiä.

¹ Tämä selvitys on jatkoa DIA-kunnan hyvinvointi ja elämänhallinta -selvitykselle (2000). Vertailun vuoksi myös alle 40-vuotiaiden rakennetiedot.

Vastaajien keski-ikä on 49,6-vuotta. 41–44-vuotiaita on 22 prosenttia, 45–49-vuotiaita 34 %, 50–54-vuotiaita 24 % ja 55–63-vuotiaita 20 %. Keskimäärin valmistumisesta on viisitoista vuotta.

Siviilisuhteiltaan vastaajat ovat vakiintuneita. Vastaajista 87 % on avo- tai avioliitossa, yksi prosentti seurustelee. Eronneita tai leskiä on 7 %, loput 6 % on naimattomia.

Lapsia on 87 prosentilla vastaajista. Yhden lapsen perheitä on 14 %, 54 prosentilla on kaksi lasta, lopuilla 32 prosentilla on kolme tai useampi lapsi. Kaikista vastaajista alle 17-vuotiaiden lasten vanhempia on 49 %. Alle kouluikäisiä lapsia on 9 prosentilla.

Suurin osa vastaajista kuuluu kahden uran perheisiin². Vastaajista 83 prosentilla elämäkumppani käy palkkatyössä. Naisten elämäkumppaneista 93 % käy palkkatyössä, kun taas miesten puolella vastaava osuus on 82 %.

Suurin osa vastaajista asuu kaupungissa. Pääkaupunkiseudulla asuu 44 %, keski-suuressa kaupungissa 33 % ja pikkukaupungissa 13 %. Loput 10 % asuu taajamassa tai haja-asutusalueella.

Suurin osa vastaajista on tyytyväisiä asuinpaikkaansa. Keski-suuressa kaupungissa ja haja-asutusalueella asuvat ovat tyytyväisimpiä. Keski-suuret kaupungit vetoavat eniten, sillä 12 % pääkaupunkiseudulla asuvista, 21 % pikkukaupungista asuvista, 14 % taajamassa asuvista haluaisi keskisuureen kaupunkiin. Vain 3 % haja-asutusalueella asuvista haluaisi muuttaa keskisuureen kaupunkiin.

2.3.2. Työmarkkina-asema

Suurin osa vastaajista työskentelee johtotehtävissä. Keskijohtoon kuuluvaksi itsensä määrittelee 33 %, ylimpään johtoon 26 %. Asiantuntijatehtävissä on 34 %, loput 7 % ei ole määritellyt itseään mihinkään edellämainituista tai he ovat työelämän ulkopuolella.

Asiantuntijoiden osuus on suurin piirtein sama kaikissa ikäluokissa. Iän karttuesa keskijohdon osuus vähenee, ylimmän johdon kasvaa. Kun 41–44-vuotiaista kuuluu ylimpään johtoon 21 %, 45–49-vuotiaista 23 %, niin yli 50-vuotiailla vastaava osuus on 32 %. Naisilla asiantuntijuus on yleisempää kuin miehillä. Naisista 47 % toimii asiantuntijatehtävissä, miehistä 32 %. Ylimpään johtoon naisista kuuluu 9 %, miehistä 29 %.

Vastaajista 79 % työskentelee yksityisellä, loput 21 % julkisella sektorilla. Julkisella sektorilla työskentelee keskimääräistä enemmän asiantuntijoita. Huomattavaa on myös, että julkisella sektorilla työskentelevillä on keskimääräistä useammin tekniikan lisensiaatin tai tohtorin tutkinto.

Vastaajien työmarkkina-asema on vakaa, 89 prosentilla on toistaiseksi voimassa oleva työsopimus. Määräaikaisia työsopimuksia on 5 prosentilla ja heidänkin työsopimustensa keston keskiarvo on lähes kaksi vuotta (22 kk). Yrittäjiä on 4 %, loput 2 % eivät kuulu edellä mainittuihin luokkiin. Määräaikaiset työsopimukset on solmittu muutamaa poikkeusta lukuunottamatta julkisella sektorilla.

Määräaikaiset kokevat työmarkkina-asemansa jokseenkin vakaaksi, sillä heistä 78 % uskoo saavansa joko määräaikaisen tai vakituisen sopimuksen nykyisen sopimuksen

2 Kahden uran perhe tarkoittaa tässä yhteydessä sitä, että parisuhteen kumpikin osapuoli on työelämässä.

jälkeen, 13 % uskoo jäävänsä työttömäksi, 3 % siirtyvänsä eläkkeelle. Loput 6 % on valinnut muu-vaihtoehdon.

DIA-kunnan hyvinvointi ja elämänhallinta -selvitys (2000) osoitti, että alle 40-vuotiailla diplomi-insinööri- ja arkkitehtinaisilla määräaikaiset työsuhteet olivat yleisempiä kuin miehillä. Tutkimuksessa tuli myös esille, että ikävuosien myötä naisten työmarkkina-asema parani, mutta ei saavuttanut vakituudessa työsuhteessa työskentelevien miesten osuutta ylimmässä ikäluokassakaan. Kun 36–40 -vuotiaista naisista 81 prosentilla oli toistaiseksi voimassa oleva työsopimus, miehistä vastaavassa tilanteessa oli 92 %.

Yli 40-vuotiaiden naisten ja miesten vakituisten työsuhteiden osuudet ovat lähentyneet toisiaan. Yli 40-vuotiaista naisista 86 prosentilla on vakituinen työsuhde, miehistä 89 prosentilla. Määräaikainen työsuhde on 8 prosentilla naisista, miehistä 4 prosentilla. Miehistä yrittäjiä on 5 %, naisista 2 %. Yhteenvetona voidaan todeta, että naisten selvästi korkeampi määräaikaisuuden aste koskee erityisesti hedelmällisessä iässä olevia naisia.

2.3.3. Tulojen riittävyys ja lisäkoulutus

Kyselyssä ei kysytty markkamääräisiä tuloja – vain subjektiivista näkemystä tulojen riittävydestä. Vuonna 2000 TEKin työmarkkinatutkimuksen perusteella yli 40-vuotiaiden kokopäivätyössä olevien diplomi-insinöörien peruspalkan mediaani oli 23 620 mk kuukaudessa. Alimman kvartiilin mediaanipalkka oli 17 500 mk kuukaudessa, joten vastaajat kuuluvat suurimmaksi osaksi hyvätuloiisiin palkansaajiin.

Suurin osa (88 %) pitää tulojaan riittävinä, osa tuloista jää oman kulutuksen ylikin. Ainoastaan 3 % kokee, että tulot riittävät paljon vähempään kuin tarve olisi, lopuille 9 prosentille rahat riittävät jonkin verran vähempään kuin olisi tarve.

Velat eivät vaikeuta elämää kuin muutamalla vastaajalla. 61 prosentilla on velkaa vain vähän tai ei lainkaan. 36 prosentilla tilanne on hallinnassa, 3 prosentilla velkaa on korvia myöten.

Vastaajista 78 % on suorittanut tekniikan tai vastaavan ylempään korkeakoulututkinnon. Noin viidennes vastaajista on hankkinut lisäkoulutusta: 6 % on suorittanut lisensiaatin tutkinnon ja 5 % tohtorin tutkinnon. Loput 11 % on suorittanut jonkun muun tutkinnon.

Lisensiaatin tai tohtorin tutkinnon suorittaneet toimivat keskimääräistä useammin asiantuntijatehtävissä. Tekniikan tai vastaavan korkeakoulututkinnon lisäksi muita tutkintoja suorittaneet miehet ovat keskimääräistä useammin ylimmässä johdossa. Vastaavaa ei ole huomattavissa naisten keskuudessa.

3 Tekniikan akateemiset työelämässä

Vastaajat kokevat oman työnsä hyvin positiivisesti, sillä 95 % pitää työtehtäväänsä tällä hetkellä erittäin mielenkiintoisena tai mielenkiintoisena. Vain 5 % pitää työtehtäväänsä epämielikkäänä. Työtyytyväisyys on samaa luokkaa kuin alle 40-vuotiailla diplomi-insinööreillä ja arkkitehteillä sekä akavalaisilla keskimäärin.

Työtyytyväisyyttä tukevat myös työilmapiiriarviot, sillä vastaajista 67 % arvioi työpaikan työilmapiiriin erittäin hyväksi tai hyväksi. 27 % pitää työilmapiiriä kohtalaiseksi ja vain 6 % huonona. Työilmapiiriarviot ovat samat kuin alle 40-vuotiailla.

Vastaajat ovat tyytyväisiä valitsemaansa alaan. 47 % suorittaisi ehdottomasti saman tutkinnon tälläkin hetkellä, 43 % mahdollisesti. Ainoastaan 8 % opiskelisi jotain muuta alaa, kaksi prosenttia ei osaa sanoa kantaansa.

Mielenkiintoinen laatuero on miesten ja naisten välillä, sillä naiset ovat miehiä lievästi epävarmempia ammattialan valinnastaan. Naisista 36 %, miehistä 50 % on ehdottoman varma valinnastaan. Toisaalta naisista 12 %, miehistä 7 % on varma väärästä valinnastaan. Työsuhteen laatu tai työnantajatyypit eivät vaikuta arvioihin.

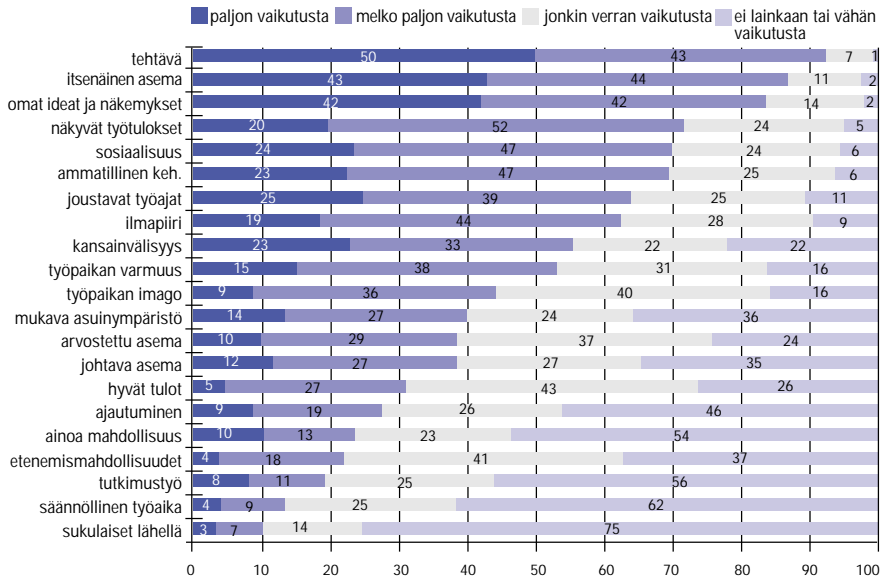
3.1. Mielekkään työn kriteerit³

Työtyytyväisyys koostuu monista osa-alueista. *Mikä vaikutus seuraavilla asioilla on siihen, että olet nykyisessä työtehtävässäsi?*-kysymyksessä vastaajat arvioivat työtehtävän eri osa-alueiden, työympäristön, työsuhteen (palkka, työajat, työsuhteen varmuus) ja työn ulkopuolisten asioiden merkitystä työn mielekkyyden mittana.

Yhteenvetona voi sanoa, että työtehtävän sisältö on tärkein, työn ulkopuoliset seikat vähiten tärkeimmät työtyytyväisyyden kriteerit.

³ Analyysissä on olettu huomioon niiden vastaukset, jotka pitävät tämän hetken työtehtäväänsä joko erittäin mielenkiintoisena tai mielenkiintoisena.

Kuva 1. Mikä vaikutus seuraavilla tekijöillä on siihen, että olet nykyisessä työtehtävässäsi? Prosenttiosuudet työtyytyväisistä (%). 41–63-vuotiaat.

Työtehtävä: Kaikki vastaajat iästä riippumatta ovat jokseenkin yksimielisiä siitä, että **itsenäinen asema sekä mahdollisuus toteuttaa omia ideoita ja näkemyksiä** vaikuttavat eniten työssä viihtymiseen. Näkyvät työtulokset, ihmisten kanssa toimiminen ja mahdollisuudet ammatilliseen kehittymiseen ovat merkityksellisiä noin 70 prosentille työtyytyväisistä.

Näkyvät työtulokset merkitsevät enemmän yli 40-vuotiaille kuin alle 40-vuotiaille. Toimiaseman mukaiset erot ovat merkitseviä. Yli 40-vuotiailla ylimmästä johdosta 84 %, keskijohdosta 71 % ja asiantuntijoista 65 % arvioi näkyvien työtulosten merkitsevän melko paljon tai paljon tämän hetkisessä työtehtävässä. Työnantajasektori selittää arvostusten laatueroja, sillä yksityisellä puolella 74 prosentille näkyvät työtulokset merkitsevät melko paljon tai paljon, kun julkisella puolella vastaava osuus on 62 %.

Johtava ja arvostettu asema korreloivat voimakkaasti keskenään. Yhteisvaikutuksen vuoksi ne voidaan yhdistää yhdeksi muuttujaksi. Puolelle kaikista vastaajista arvostetulla tai johtavalla asemalla ei ole mitään merkitystä tämän hetken työtehtävässä viihtymiseen.

Toimiasema kuitenkin erottelee vastauksia (sulkeissa alle 40-vuotiaiden vastaukset). Ylimmässä johdossa työskentelevistä 80 % (85 %), keskijohdosta 49 % (61 %) ja asiantuntijoista 28 % (24 %) pitää asemaa erityisen tärkeänä. Nuoret keskijohdossa työskentelevät arvioivat johtavan ja arvostetun aseman selvästi tärkeämmäksi kuin vartuneemmat keskijohdossa työskentelevät. Miehillä toimiasemasta riippumatta asema merkitsee lievästi enemmän kuin naisilla.

Yli 40-vuotiaille tehtävän suomat etenemismahdollisuudet eivät ole enää tärkeitä. Tämä on selvä ero alle 40-vuotiaisiin: mitä nuorempi vastaaja, sen merkityksellisempänä hän näkee etenemismahdollisuudet ja mahdollisuudet kehittyä ammatillisesti.

Työympäristö: Työympäristön osa-alueet vaikuttavat heti työn sisällön jälkeen seuraavaksi eniten työssä viihtymiseen. Toimiasemasta riippumatta työpaikan ilmapiiri on merkityksellinen noin 60 prosentille vastaajista. Kansainvälisyyden näkee tärkeäksi reilu puolet vastaajista. Työpaikan imago merkitsee ylimmälle johdolle (49 %) ja keskijohdolle (48 %) asiantuntijoita (38 %) enemmän.

Kansainvälistä toimintaympäristöä pitää melko tai erittäin tärkeänä 61 % yksityisellä sektorilla työskentelevistä. Julkisella puolella heidän osuutensa on 39 %. Ylimmästä johdosta 62 %, keskijohdosta 61 % ja asiantuntijoista 50 % näkee kansainvälisyydellä olevan melko paljon tai paljon vaikutusta tämän hetkiseen työssä viihtymiseen. Ikä ei näytä vaikuttavan siihen, miten kansainvälisyyttä arvostetaan. Alle 40-vuotiaallakin työtyytyväisyyden selittäjä löytyy yli 40-vuotiaiden tapaan toimiasemasta.

Työsuhde: Joustavat työajat ja työpaikan varmuus merkitsevät työsuhteeseen liittyvistä osa-alueista eniten. Sen sijaan hyvät tulot merkitsevät vähän, säännöllinen työaika vielä vähemmän.

Ikä ei muuta suhtautumista joustavaan työaikaan. Eri toimiasemissa työskentelevien arviot olivat muuttumattomat alle 40-vuotiaisiin verrattuna. Asiantuntijoista 70 %, keskijohdosta 63 % ja ylimmästä johdosta 55 % arvioi joustavuudella olevan melko paljon tai paljon vaikutusta tämän hetken työtehtävässä viihtymiseen.

Työpaikan varmuus on merkityksellisempi asiantuntijoille ja keskijohdolle kuin ylimmälle johdolle. Asiantuntijoista 60 prosentille, keskijohdosta 58 prosentille ja ylimmästä johdosta 42 prosentille työpaikan varmuus vaikuttaa melko paljon tai paljon työviihtyvyyteen. Alle 40-vuotiaisiin verrattuna asiantuntijoiden ja keskijohdon mielipiteet työpaikan varmuudesta ovat pysyneet samoina. Varttuneemmat ylemmässä johdossa (42 %) työskentelevät arvostavat työpaikan varmuutta nuorempia johtajia enemmän (27 %).

Toimiasema vaikuttaa myös tulojen tärkeyteen. Yli 40-vuotiaista ylimmässä johdossa työskentelevistä 42 prosentille hyvillä tuloilla on melko paljon tai paljon vaikutusta. Keskijohdosta ja asiantuntijoista 27 prosentille. Nuoremmille johtotehtävissä työskenteleville tulot ovat tärkeämmät. Alle 40-vuotiaista keskijohdossa ja ylimmässä johdossa työskentelevistä 10 prosenttiyksikköä useampi pitää tuloja tärkeämpinä kuin varttuneet. Asiantuntijoiden arviot ovat iästä riippumatta lähes samoja.

Yksityisellä sektorilla työskenteleville tulojen merkitys on tärkeempi kuin julkisella sektorilla työskenteleville. Tuloilla oli melko paljon tai paljon merkitystä 34 prosentille yksityisellä sektorilla, julkisella sektorilla 22 prosentille. Julkisella sektorilla 41 %, yksityisellä puolella 22 % ilmoittaa, ettei tuloilla ole lainkaan tai on vain vähän merkitystä.

Hyvät tulot ovat miehille tärkeämmät kuin naisille. Miehistä 33 prosentille tuloilla oli melko paljon tai paljon merkitystä, kun naisista 22 % on tätä mieltä. Toisaalta naisista reilu kolmannes on sitä mieltä, että tuloilla on vain vähän merkitystä tai ei merkitystä lainkaan. Miesten puolella vastaavasti neljännes on tätä mieltä. Minkäänlaista muutosta ei ole nähtävissä alle 40-vuotiaisiin verrattuna.

Alle 40-vuotiaiden tutkimuksessa todettiin, että lapsiperheellisten arviot joustavasta työajasta eivät eroa lapsettomien vastauksista. Yli 40-vuotiaiden alle 7-vuotiaiden vanhemmille joustavat työajat ovat lievästi tärkeämmät kuin muille lapsiperheellisille tai lapsettomille⁴.

⁴ Alle 7-vuotiaiden vanhemmista 76 % arvioi joustavuudella olevan melko paljon tai paljon vaikutusta työtehtävässä viihtymiseen, kun vastaava osuus muilla on 64 %.

Työn ulkopuoliset seikat: Vähiten työssä viihtymiseen vaikuttavat työtehtävästä riippumattomat seikat, kuten sukulaisten läheisyys, ajautuminen tehtävään tai heikko tarjonta työmarkkinoilla. Asuinympäristö vaikuttaa jonkin verran työssävihtymiseen.

Työn ulkopuoliset seikat ovat asiantuntijoille ja keskijohdolle merkityksellisempiä kuin ylimmälle johdolle.

Haja-asutusalueella tai taajamassa asuville asuinpaikka on tärkeä työtehtävässä viihtymisen kannalta. Taajamassa tai haja-asutusalueella asuvista 54 prosentille asuinpaikalla on melko paljon tai paljon merkitystä. Pääkaupunkiseudulla asuville alle 40-vuotiaille asuinpaikalla oli varttuneempia suurempi merkitys. 43 prosentille nuorista pääkaupunkiseutu oli tärkeä työpaikassa viihtymisen kannalta. Yli 40-vuotiailla osuus on laskenut 30 prosenttiin.

Asuinpaikka vaikuttaa työtehtävien tarjontaan. Pikkukaupungissa asuvista reilulle kolmannekselle (37 %) nykyinen työtehtävä on ainoa mahdollisuus, kun keskisuuressa kaupungissa tai haja-asutusalueella asuvista osuus jää neljännekseen (27 %), pääkaupunkiseudulla asuvista viidennekseen (21 %).

Iän karttuessa nousee niiden osuus, joille tämän hetkinen työtehtävä on ainoa mahdollisuus. Vanhimmasta ikäryhmästä (yli 55-vuotiaat) 37 prosentille tällä on melko paljon tai paljon vaikutusta, nuorimmasta (41–44-vuotiaat) ikäryhmästä vain 14 prosentille. Selvityksessä ei kysytty, milloin vastaaja on työsopimuksensa allekirjoittanut. Tämän vuoksi on mahdoton arvioida, mikä vaikutus työmarkkinatilanteella on ollut työsopimuksen kirjoittamishetkellä.

Alle kouluikäisten lasten vanhempien arviot asuinpaikan ja sukulaisten läheisyyden vaikutuksesta tämän hetkessä työtehtävässä viihtymiseen eivät eronneet millään tavalla muiden vastauksista. Sama pätee myös alle 40-vuotiaisiin lapsiperheellisiin.

3.2. Työelämätaidot

Tekniikan akateemisten työ vaatii oman erityisosaamisen lisäksi monia taitoja. Kaikista vastaajista 86 prosentin työtehtäviin sisältyy ihmisten johtamista⁵. Yhteistyö eri kulttuuritaustan omaavien henkilöiden kanssa on yleistä. Vain marginaaliselle osalle (6 %) työhön ei kuulu yhteistyötä yrityksen ulkopuolella olevien kanssa ja vain harvat (5 %) eivät joudu käyttämään vieraita kieliä työssään.

Kyselyssä kartoitettiin sitä, miten hyvin vastaajat selviytyvät näistä työtyytyväisyyteen oleellisesti vaikuttavista osa-alueista⁶. Yhteenvetona voi sanoa, että verrattain hyvin.

3.2.1. Työelämätaidoissa onnistuminen

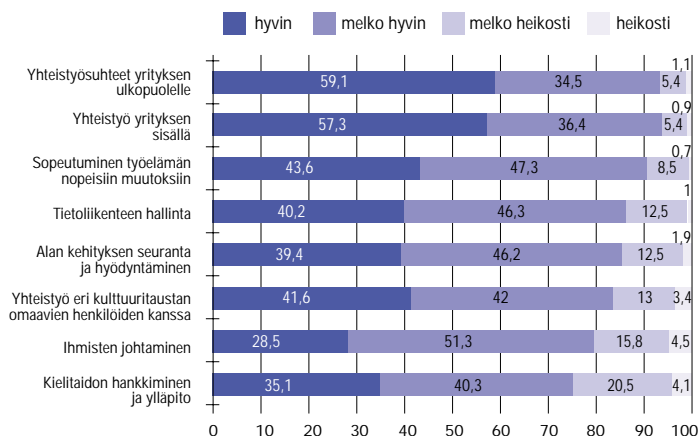
Yhteistyösuhteissa ei vastaajien arvion mukaan ole vaikeuksia. Yrityksen ulkoiset ja sisäiset yhteistyösuhteet toimivat hyvin. Pienen poikkeuksen tekee eri kulttuuritaustan omaavien henkilöiden kanssa käytävä yhteistyö, jonka joka kuudes arvioi heikoksi tai melko heikoksi. Neljännekselle kielitaidon ylläpitäminen ja hankkiminen ja ihmisten johtaminen on vaikeaa, työelämän muutokset vain muutamille.

⁵ Myös asiantuntijoista suurimmalle osalle kuuluu ihmisten johtamista. Vain neljännes asiantuntijoista ilmoittaa, ettei työtehtävä ssisällä johtamista ollenkaan.

⁶ Analyysiin on otettu ainoastaan ne, joiden työtehtäviin kuuluvat eri osa-alueet.

Lisäkoulutustarpeet ovat erilaisia. Eniten hankaluuksia aiheuttavat kielitaidon ylläpito julkisella sektorilla ja ihmisten johtaminen asiantuntijoilla.

Kuva 2 . Miten katsot onnistuvasi seuraavissa osa-alueissa työssäsi (%)? 41–63 -vuotiaat.

Suurimmalle osalle asiantuntijoista työtehtävä sisältää ihmisten johtamista, mikä ei näytä sujuvan hankaluuksitta. Asiantuntijoista 41 %, keskijohdosta 14 % ja ylimmästä johdosta 6 % kokee ihmisjohtamisensa joko melko heikoksi tai heikoksi. Yrittäjistä 33 % kokee heikoksi yhteistyön eri kulttuuritaustan omaavien kanssa, kun työsuhteessa työskentelevistä vastaavaa kokee 15 %.

Julkisella sektorilla on vaikeampi hankkia ja ylläpitää kielitaitoa kuin yksityisellä sektorilla. Julkisella sektorilla työskentelevistä 32 % kokee vieraiden kielten ylläpidon ja hankkimisen heikoksi tai melko heikoksi, yksityisellä puolella vastaavaa kokee 23 %. Ylitöiden määrällä ei ole vaikutusta kielitaidon hankkimiseen tai ylläpitoon.

Iän karttuessa tietoliikenteen hallinnan kokemukset heikkenevät. Kun 41–44-vuotiaista joka kymmenes kokee hallitsevansa tietoliikenteen heikosti, vastaava osuus yli 55-vuotiailla on kasvanut viidennekseen.

Työelämän muutokset koskevat eri tavalla eri toimiasemassa työskenteleviä. Asiantuntijoista 14 % kokee vaikeuksia työelämän nopeisiin muutoksiin sopeutumisessa, keskijohdosta ja ylimmästä johdosta vain 7 %. Asiantuntijoista 17 %, keskijohdosta 15 % ja ylimmästä johdosta 8 % kokee hallitsevansa heikosti alan kehityksen seurannan ja hyödyntämisen.

Sukupuoli ei vaikuta arvioihin.

3.3. Työhönsä tyytymättömät

Vain marginaalinen ryhmä (5 %) pitää tämän hetkistä työtehtäväänsä epämielikkäänä tai täysin epämielikkäänä. Nämä työhönsä tyytymättömät eroavat oleellisesti työ-

tehtäviinsä tyytyväisistä. Sama tendenssi oli nähtävissä alle 40-vuotiaiden keskuudessa.

Taulukko 4. Työtytymättömän ja työtyytyväisen profiili. 41–63 -vuotiaat.

	tyytymätön	tyytyväinen
Osuus kaikista vastaajista (%)	5	95
N	62	1129
	% tyytymättömistä	% tyytyväisistä
Seuraavilla asioilla on melko paljon tai paljon vaikutusta siihen, että olen nykyisessä työtehtävässäni		
- työtehtävä itsessään	31	93
- mahdollisuus ammatilliseen kehittymiseen	19	70
- säännöllinen työaika	31	13
- hyvät tulot	35	31
- työpaikan varmuus	47	53
- ainoa mahdollisuus	59	24
- ajautunut tehtävään	50	29
- asuinpaikka	49	40
Onnistun heikosti tai melko heikosti seuraavissa osa-alueissa työssäni		
- ihmisten johtaminen	46	19
- oman alan seuranta	39	13
- yhteistyösuhteet yrityksen sisällä	27	5
- kielitaidon ylläpito ja hankinta	33	24
- vaikeudet tietoliikenteen hallinnassa	20	13
Tekee ylittöitä	68	87
Viikottain vapaa-ajalla tehdyt työtunnit (ka)	6,8 h	8,4 h
Koen usein, että ainaisen kiireen vuoksi en pysty täyttämään työtehtäviäni.	10	12
Koen usein, että olen tyytyväinen tähänastiseen työuraani.	7	43
Koen usein, ettei työyhteisössäni arvosteta iän tuomaa kokemusta.	39	14
Olen kokenut tässä työpaikassa eriarvoista kohtelua		
- etenemismahdollisuuksissa	54	19
- palkkauksessa	52	22
- tiedonsaannissa	44	15
- työnantajan maksamaan koulutukseen pääsyssä	25	10
Pitäisin vuorotteluvapaan	20	16
Jäisin (osa-aika)eläkkeelle	47	22
Tyytyväisyys tämän hetken elämäntilanteeseen 4-10 (ka)	7,0	8,1
Taustatiedot		
- yksityisellä sektorilla	85	78
- asiantuntijatehtävissä	55	33
- naisia	19	14
- keski-ikä	49,2-vuotta	49,5-vuotta

Työtytymättömillä työtehtävän ulkopuoliset seikat vaikuttavat työtehtävässä olemiseen useammin kuin työtytyväisillä. Tyytyväisistä 89 prosentille tämän hetkiselä työtehtävällä on melko paljon tai paljon vaikutusta työtehtävässä olemiseen, tyytymättömistä ainoastaan 31 prosentille asia on merkityksellinen. Ammatillisella kehitymisellä on melko paljon tai paljon vaikutusta 19 prosentille tyytymättömistä, kun se tyytyväisistä on tärkeä 70 prosentille.

Tämän hetkinen työ on ainoa mahdollisuus useammalle tyytymättömälle kuin tyytyväiselle. Ainoa mahdollisuus vaikuttaa työtehtävässä olemiseen melko paljon tai paljon 26 prosentille tyytyväisistä, 59 prosentille tyytymättömistä. Urasuunnittelu kannattaa, sillä 29 % työtytyväisistä on ajautunut tehtävään, tyytymättömistä 50 %.

Säännöllinen työaika merkitsee tyytymättömille enemmän. Heistä 31 % kertoo säännöllisen työajan merkitsevän melko paljon tai paljon. Tyytyväisistä 14 prosentille säännöllisyys on tärkeää.

Työtytyväisyys korreloi vahvasti myös onnistumiskokemusten kanssa. Työhönsä tyytymättömät kokevat yhteistyötaidot, oman alan seurannan ja hyödyntämisen sekä ihmisten johtamisen heikommaksi kuin työtytyväiset. Tietoliikenteen tai kielitaidon hankinta ja ylläpito sekä suhteet eri kulttuuritaustan omaavien kanssa sujuvat suurin piirtein yhtä hyvin työtytyväisillä kuin työtytymättömillä.

Ylipitkät päivät eivät näytä selittävän työtytymättömyyttä. Tyytymättömät tekevät vähemmän ylitöitä kuin tyytyväiset, he kokevat myös vähemmän kiireestä aiheutuvia riittämättömyyden tunteita.

Tämän hetken työpaikassa työtytymättömien syrjäntäkokemukset ovat huomattavasti yleisempiä kuin työtytyväisillä. Ongelmia esiintyy etenkin palkkauksessa, tiedonsaannissa ja etenemismahdollisuudessa. Huomionarvoista on myös se, että tyytymättömät kokevat tyytyväisiä useammin, ettei heidän työyhteisössään arvosteta iän tuomaa kokemusta.

Eläke- ja vuorotteluvapaahalukkuus on työtytymättömillä korkeampi kuin työtytyväisillä.

Taustamuuttujista tärkein selittäjä on toimiasema. Tyytyväisistä asiantuntijoita on 33 %, tyytymättömien puolella vastaava osuus on 55 %. Ikä ei vaikuta vastauksiin. Huomionarvoista on myös, että tyytymätön työskentelee useammin yksityisellä kuin julkisella sektorilla. 81 % tyytymättömistä on miehiä.

3.4. Yhteenveto

Koko jäsenkunta: Reilu yhdeksän kymmenestä vastaajasta pitää työtehtävänsä tällä hetkellä mielenkiintoisena. Suurin osa arvioi myös ilmapiirin työpaikalla hyväksi. Toimiasema vaikuttaa erityisen paljon mielekkään työn kriteereihin. Eri ikäryhmissä työtytyväisyyden osa-alueet painottuvat eri tavoin.

Taulukko 5. Seuraavilla asioilla on melko paljon tai paljon vaikutusta siihen, että olen nykyisessä työtehtävässäni. Toimiasemat ja ikäryhmät erikseen (%).

	Yli 40-vuotiaat			Alle 40-vuotiaat		
	asian-tuntija	keski-johto	ylin johto	asian-tuntija	keski-johto	ylin johto
mahdollisuus toteuttaa omia ideoita ja näkemyksiä	75	81	90	71	85	86
näkyvät työtulokset	65	71	84	59	69	74
johtava ja arvostettu asema	28	49	80	24	61	85
etenemismahdollisuudet	12	25	31	45	63	57
mahdollisuudet kehittyä ammatillisesti	63	69	69	79	81	86
joustavat työajat	70	63	55	71	63	51
työpaikan varmuus	60	58	42	63	56	27
hyvät tulot	27	27	42	32	37	53
asuinpaikka	44	40	34	50	57	51
ainoa mahdollisuus	31	23	19	-	-	-

Työtehtävän itsenäisyys ja mahdollisuus toteuttaa omia ideoita ja näkemyksiä ovat tärkeitä lähes kaikille iästä ja toimiasemasta riippumatta. Näkyvät työtulokset ovat tärkeitä suurimmalle osalle vastaajista, ylimmälle johdolle useammin kuin keskijohdolle tai asiantuntijoille. Huomattavaa on myös, että näkyvien työtulosten merkitys kasvaa iän karttuessa toimiasemasta riippumatta.

Johtava asema merkitsee paljon keskijohdossa ja ylimmässä johdossa työskenteleville. Alle 40-vuotiaille keskijohdossa työskenteleville johtava ja arvostettu asema on vielä tärkeämpi kuin varttuneemmille keskijohdossa työskenteleville.

Työtehtävän tarjoamat etenemismahdollisuudet ja ammatillinen kehittyminen merkitsevät nuoremmille varttuneempia enemmän kaikissa toimiasemissa.

Työympäristöseikat – kuten työpaikan ilmapiiri ja kansainvälisyys – vaikuttavat toiseksi eniten työssä viihtymiseen. Nämä osa-alueet ovat johdolle tärkeämpiä kuin asiantuntijoille.

Joustavat työajat ja työpaikan varmuus ovat merkityksellisempiä asiantuntijoille kuin johdolle. Varttuneemmat ylemmässä johdossa työskentelevät arvostavat työpaikan varmuutta nuorempiaan, alle 40-vuotiaita, enemmän. Hyvät tulot ovat tärkeimpiä nuorille keskijohdossa tai ylimmässä johdossa työskenteleville sekä miehille kaikissa ikäluokissa.

Vähiten työssä viihtymiseen vaikuttavat työtehtävästä riippumattomat seikat, kuten sukulaisten läheisyys, ajautuminen nykyiseen työtehtävään tai heikko tarjonta työmarkkinoilla. Asuinympäristö vaikuttaa jonkin verran työssävihtymiseen.

Asuinympäristö ja ainoa mahdollisuus ovat asiantuntijoille ja keskijohdolle merkityksellisempiä kuin ylimmälle johdolle. Mukava asumisympäristö merkitsee enemmän alle 40-vuotiaille toimiasemasta riippumatta.

Yli 40-vuotiaat: Kyselylomake muutti muotoaan alle 40-vuotiaiden vastaavasta, joten kaikkia kysymyksiä ei voitu verrata keskenään. Yli 40-vuotialta kysyttiin työtyytyväisyyden kannalta oleellisia lisäkysymyksiä, joiden perusteella voidaan muodostaa paremmin kuva siitä, mikä työssä aiheuttaa tyytymättömyyttä. Tässä yhteenvedo näiltä osin.

Tekniikan akateemiset selviävät hyvin teknillisen peruskoulutuksen ulkopuolisista osa-alueista. Suurimmalle osalle vastaajista yrityksen ulkoiset ja sisäiset yhteistyösuhteet toimivat hyvin. Lievänä poikkeuksena on eri kulttuuritaustan omaavien henkilöiden kanssa käytävä yhteistyö, jonka joka kuudes arvioi sujuvn heikosti tai melko heikosti.

Eniten vaikeuksia aiheuttaa kielitaidon ylläpitäminen ja hankkiminen sekä ihmisten johtaminen. Erityistä hankaluutta kielitaidon ylläpito aiheuttaa julkisella sektorilla ja ihmisten johtaminen asiantuntijoilla.

Työtytymättömien osuus on marginaalinen (5 %). He eroavat työtyytyväisistä oleellisesti. Työtytymättömille tämän hetken työtehtävä on ainoa mahdollisuus ja he ovat ajautuneet siihen useammin kuin työtyytyväiset vastaajat. Säännöllinen työaika merkitsee enemmän työtytymättömille kuin tyytyväisille.

Yhteistyösuhteet, oman alan seuranta ja ihmisten johtaminen tuottavat useammin hankaluuksia työtytymättömille kuin tyytyväisille. Työtytymättömyyttä eivät selitä pitkät päivät tai kiireen tunteet työelämässä. Sen sijaan he kokevat selvästi useammin, ettei iän tuomaa kokemusta arvosteta ja heitä on kohdeltu eriarvoisesti palkkauksen ja etenemismahdollisuuksien suhteen sekä tiedonsaannissa ja työnantajan maksamaan koulutukseen pääsyssä. Työtytymättömät ovat selvästi halukkaampia siirtymään pois työelämästä.

Työtytymättömän löytää todennäköisimmin asiantuntijatehtävistä yksityisellä sektorilla. Keski-ikä on suurin piirtein sama kuin tyytyväisillä. Reilu 80 % tyytymättömistä on miehiä.

4 Vapaa-ajalla tehdyt työtunnit ja kiireen kokemukset

Ihanteellinen työhön käytettävä aika on hyvin subjektiivista. ”Normaalin työajan” ylittävät työtunnit merkitsevät toisille haasteita, toisille ylitsepäsemättömiä ongelmia. Selvää on, että työhön käytetty aika on pois muilta elämänalueilta.

Tämän luvun tarkoitus on selvittää, kuinka paljon yli 40-vuotiaat käyttävät aikaansa työhön ja mitä seurauksia tästä on muille elämänalueille. Alle 40-vuotiaiden tutkimuksessa todettiin, että ylityötuntien kasvaessa riittämättömyyden tunteet vapaa-ajalla ja perhe-elämässä voimistuvat. Keskijohto ja ylin johto kokivat voimattomuutta asiantuntijoita enemmän. Mielenkiinto kohdistuu myös siihen, tuoko ikä muutoksia ajankäyttöön vai vaikuttaako ajankäyttöön ennemminkin toimiasema.

4.1. Vapaa-ajalla tehtyjen tuntien määrä

Taulukko 6. Faktoja ylitöistä.

	yli 40-vuotiaat	alle 40-vuotiaat
tekee ylitöitä (kaikista vastaajista)	85 %	82 %
vapaa-ajalla tehtyjä työtunteja viikossa* ka (md)	8,3 (7,0)	5,6 (4,0)
Toimiasema		
- asiantuntijat	6,9 (5,0)	4,6 (2,0)
- keskijohto	7,7 (6,0)	6,6 (5,0)
- ylin johto	10,2 (10,0)	10,0 (8,0)
Työntajasektori		
- yksityinen	8,1 (7,0)	-
- julkinen	9,1 (8,0)	-
Lapsiperheellisyys		
- alle 7-vuotiaat lapset	7,3 (6,0)	**
- 7–16-vuotiaat lapset	8,3 (7,5)	**
- alle 17-vuotiaat lapset	8,2 (7,0)	4,6 (3,0)
- muu	8,5 (8,0)	4,5 (3,0)
Seuraavat seikat vaikuttavat paljon tai melko paljon ylitöiden tekoon		
- velvollisuudentunto	83 %	-
- mielenkiintoinen työ	65 %	-
- minulla on liikaa töitä	57 %	-
- työyhteisössä on tapana tehdä	37 %	-
- uralla eteneminen	7 %	-
- rahallinen korvaus	3 %	-

* tarkastelu koskee niitä, jotka vastanneet tekevänsä viikottain 1-30 tuntia vapaa-ajalla töitä

** alle 40-vuotiailta ei kysytty lasten ikää. Voidaan kuitenkin olettaa, että lapset kuuluvat alle 17-vuotiaiden ryhmään.

Yli 40-vuotiaista 85 % tekee ylityitä. Ylityöt määritellään tässä tutkimuksessa normaalin työajan ylittäväksi työksi, josta tekijä joko saa korvauksen tai ei saa korvausta. Ylityitä tekevien osuus on noussut kolme prosenttiyksikköä alle 40-vuotiaista.

Vapaa-ajalla tehtyjen tuntien määrä vaihtelee suuresti. Keskimäärin töitä tehdään vapaa-ajalla viikottain 8,3 tuntia. Mediaani on 7,0 tuntia.

Alle 40-vuotiaisiin verrattuna vapaa-ajalla tehtyjen tuntien määrä on kasvanut huomattavasti. Ikä vaikuttaa merkittävästi ylityötuntien määrään, sillä 41–44-vuotiaat tekevät keskimäärin viikottain 7,8 tuntia, 45–49-vuotiaat 8,3 tuntia, 50–54-vuotiaat 8,5 tuntia ja yli 55-vuotiaat 8,8 tuntia töitä vapaa-ajallaan. Keskihajonnat ovat tosin suuret, joten ryhmien sisällä on suurta vaihtelua.

Toimiasema vaikuttaa ylityöiden määrään ja yli 40-vuotiaiden asiantuntijoiden keskimääräinen ylityömäärä viikottain on 6,9 tuntia, keskijohdon 7,7 ja ylimmän johdon 10,2 tuntia. Alle 40-vuotiaisiin verrattuna erityisesti asiantuntijoiden vapaa-ajalla tekemät työt ovat lisääntyneet viikossa 2,3 tunnilla. Varttuneempi keskijohto tekee viikottain tunnin enemmän töitä, kun ylimmän johdon ylityöt ovat pysyneet samana ikäluokasta riippumatta.

Julkisella sektorilla tehdään keskimäärin 9,1 tuntia viikossa ylityitä, yksityisellä sektorilla 8,1 tuntia. Olettaa sopii, että yksityisellä sektorilla työskentelevät tekevät tosiasiassa pidempää päivää kuin julkisella sektorilla. TEKin vuoden 2000 työmarkkinatutkimuksen mukaan sovittu työaika on yksityisellä julkista sektoria pidempi. Yli 40-vuotiaan kokopäivätyössä olevan yksityisellä sektorilla työskentelevän diplomi-insinöörin sovittu työaika vuonna 2000 oli keskimäärin 37,7 tuntia viikossa, julkisella sektorilla työskentelevän 36,4 tuntia viikossa⁷.

Naiset tekevät lievästi harvemmin ylityitä kuin miehet. Ylityöiden määrään sukupuoli sen sijaan ei vaikuta eli ne naiset, jotka tekevät ylityitä, tekevät niitä suurin piirtein saman verran kuin mieskollegansa. Lapsiperheellisyyden vaikutus ylityöiden tekemiseen on myös vähäinen.

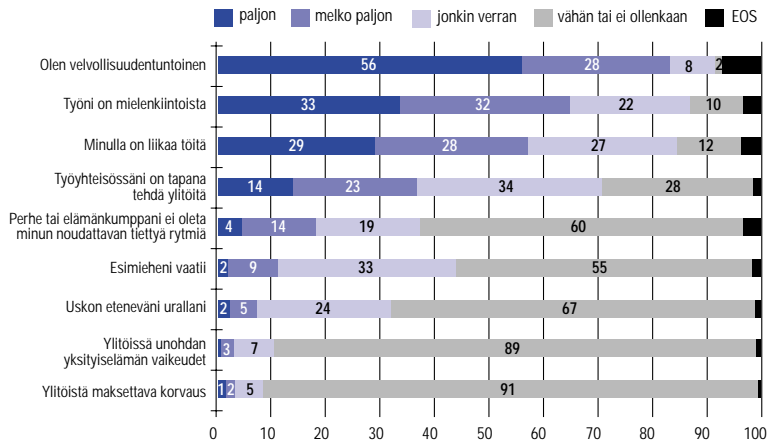
4.2. Ylityöiden teon motiivit

Yli 40-vuotiailta vastaajilta pyydettiin arviota siitä, kuinka merkittävästi velvollisuudentunto, uralla etenemistoiveet, työpaikan organisaatiokulttuuri, rahalliset korvaukset, elämäntilanne tai työmäärä vaikuttavat ylityöiden tekoon. Kysymyksenasettelulla saadaan tärkeää tietoa siitä, mikä selittää tekniikan akateemisten ylipitkiksi venyviä työpäiviä.

Yleisin syy ylityöiden tekoon on velvollisuudentunto. Vastaajista 83 % ilmoittaa, että oma velvollisuudentunne vaikuttaa ylityöiden tekoon paljon tai melko paljon. Mitä enemmän ylityötunteja, sitä enemmän vastaaja sanoo velvollisuudentunteen vaikuttavan ylityöiden tekoon.

⁷ Samassa työmarkkinatutkimuksessa tuli esille, että yksityisellä sektorilla työaika kokonaisuudessaan on keskimääräistä pidempi. Yli 40-vuotiaiden arvioima todellinen työaika on yksityisellä sektorilla keskimäärin 43,2 tuntia ja julkisella sektorilla 42,4 tuntia.

Kuva 3. Kuinka paljon seuraavat seikat vaikuttavat ylitöidesi tekoon? Osuudet niistä vastaajista, jotka tekevät ylitöitä (%). 41–63 -vuotiaat.

Mielenkiintoinen työ on ylitöiden toiseksi yleisin selittäjä. Toimiasema erottelee vastauksia ja ylimmästä johdosta 77 % ilmoittaa työnsä mielekkyyden vaikuttavan melko paljon tai paljon ylitöiden tekoon. Keskijohdosta 61 % ja asiantuntijoista 56 % on samaa mieltä.

Töiden organisoimisissa ja mitoittamisissa lienee myös vaikeuksia. Lähes kolmelle viidestä (57 %) liika työmäärä vaikuttaa paljon tai melko paljon ylitöiden tekemiseen. Mitä enemmän ylityötunteja vastaajalla on, sitä voimakkaammin hän on sitä mieltä, että nimenomaan liika työmäärä selittää ylitöiden tekoa. Julkisella sektorilla työskentelevistä 38 prosentille, yksityisellä sektorilla 27 prosentille liika työmäärä vaikuttaa paljon ylitöiden tekoon. Asiantuntijat ja keskijohto kokevat ylintä johtoa useammin, että liika työmäärä vaikuttaa paljon ylitöiden tekoon⁸.

Organisaatiokulttuuri säätelee työntekoa. 37 % vastaajista ilmoittaa, että työyhteisön tapa tehdä ylitöitä vaikuttaa paljon tai melko paljon omien ylitöiden tekemiseen. Toimiasema ei vaikuta vastauksiin, ylityötuntien määrä sen sijaan lievästi. Mitä enemmän ylityötunteja, sitä useampi kokee organisaatiokulttuurin vaikuttavan valintaan.

Miehiin työyhteisön tapa tehdä ylitöitä vaikuttaa naisia enemmän⁹. Naisista 39 %, miehistä 27 % ilmoittaa, että liika työ vaikuttaa paljon heidän valintaansa tehdä ylitöitä.

Lapsiperheellisillä ylitöiden tekoon vaikuttaa keskimääräistä enemmän nimenomaan töiden liiallinen määrä. Kun kouluikäisten vanhemmista 63 % arvioi nimenomaan liiallisen työmäärän vaikuttavan ylitöiden tekoon paljon tai melko paljon, lapsettomista tai yli 16-vuotiaiden vanhemmista näin vastasi 52 %.

⁸ Minulla on liikaa töitä vaikuttaa paljon ylitöiden tekoon -vaihtoehdon valitsi 31 % asiantuntijoista, 32 % keskijohdosta ja 23 % ylimmästä johdosta.

⁹ Miehistä 14 % ja naisista 10 % kokee, että organisaatiokulttuuri vaikuttaa ylitöiden tekoon paljon. Melko paljon vaikutusta organisaatiokulttuurilla on miehistä 24 prosentille, naisista 20 prosentille.

Näyttää siltä, että työ on tekniikan akateemisille osa identiteettiä, sillä vain alle 10 % uskoo ylitöiden tekemisen vaikuttavan paljon tai melko paljon uralla etenemiseen. Vain muutama vastaaja arvioi, että maksettava korvaus vaikuttaa ylitöiden tekemiseen.

Vaikka suurin osa vastaajista uskoo, etteivät ylityöt edistä uraa, ikäluokkien välillä on pieniä eroja. *Uskon ylitöiden avulla eteneväni työurallani* -väite vaikuttaa 41–44-vuotiaista 31 prosenttiin, 45–49-vuotiaista 27 prosenttiin, 50–54-vuotiaista 22 prosenttiin ja yli 55-vuotiaista 18 prosenttiin ylitöiden tekoon jonkin verran. Varttuneemmat painottavat nuorempia useammin, että *Perhe tai kumppani ei olela minun noudattavan tiettyä rytmiä* -väite vaikuttaa ylitöiden tekoon¹⁰.

4.3. Kiireen kokemukset

Kaikista vastaajista lähes puolet (45 %) kokee jatkuvasti kiirettä elämässään, saman verran (51 %) silloin tällöin. Ei juuri koskaan kiirettä kokevia on näin ollen vain marginaalinen osa. Ne, joilla on jatkuva kiire, tekevät keskimäärin 10 tuntia viikossa töitä vapaa-ajalla. Silloin tällöin tai ei juuri koskaan kiirettä kokeville ylitöitä kertyy 6,5 tuntia viikottain.

Ylityötunneilla ja kiireen kokemisella on yhteys toisiinsa. Kaksi ylityötuntia päivässä näyttää olevan merkityksellinen yli 40-vuotiaiden ajankäyttöön. Päivittäin yli kaksi ylityötuntia vaikuttaa ratkaisevasti niin kouluttautumisen, perheen kanssa vietettävän ajan kuin oman harrastustoiminnan määrään. Alle 40-vuotiailla jo yksi ylityötunti päivässä voimisti riittämättömyyden tunteita näillä osa-alueilla.

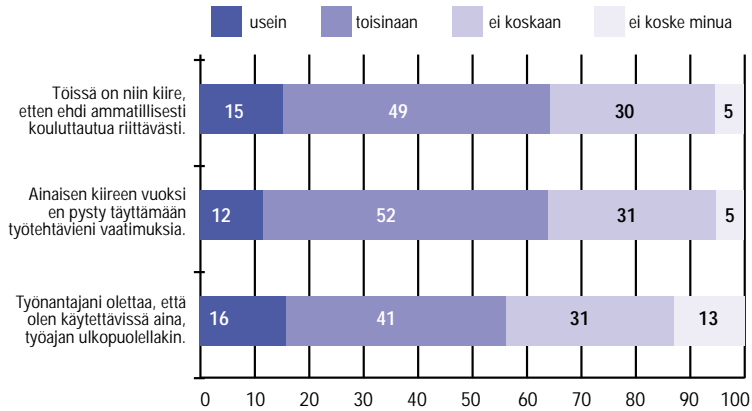
4.3.1. Kiire työelämässä

Kiire vaikuttaa ratkaisevasti lisäkouluttautumiseen ja työtehtävien hoitoon. Reilu 15 % kokee usein, ettei ehdi työkiireiden vuoksi kouluttautua riittävästi ammatillisesti. Kiire vaikuttaa myös työn laatuun. Reilu kymmenes vastaajista kokee usein, ettei pysty täyttämään työtehtäviensä vaatimuksia ainaisen kiireen vuoksi. Tilanne on säilynyt muuttumattomana alle 40-vuotiaisiin verrattuna.

Työnantaja ei helpota tilannetta. Reilu 15 % kokee usein työnantajan oletettavan, että työntekijän tavoittaa työajan ulkopuolellakin. Alle 40-vuotiaisiin verrattuna työnantajan tavoitettavissa usein tai toisinaan kokevien osuus on lisääntynyt 20 prosenttiyksiköllä.

¹⁰ 41–44-vuotiaista 13 %, 45–49-vuotiaista 19 %, 50–54-vuotiaista 18 % ja yli 55-vuotiaista 25 % arvioi perhe-elämävelvoitteiden vähentymisen vaikuttavan melko paljon tai paljon ylitöiden tekoon.

Kuva 4. Kuinka usein seuraavat ajatukset tulevat mieleesi? Osuudet kaikista vastaajista (%). 41–63 -vuotiaat.

Keskijohto kokee asiantuntijoita ja ylintä johtoa useammin, ettei aika riitä riittävään lisäkoulutukseen. Keskijohdosta 19 % ja asiantuntijoista 16 % tuntee näin. Ylimmästä johdosta 10 % kokee usein, ettei ehdi kouluttautua riittävästi. Sama ilmiö oli nähtävissä jo alle 40-vuotiailla. Heidän joukossaan keskijohdosta 24 % kokee usein, ettei ehdi kouluttautua. Ylimmän johdon ja asiantuntijoiden osuudet ovat pysyneet muuttumattomina.

Ylitöiden kasvaessa riittävä koulutus vähenee. Yli 11 tuntia ylitöitä tekevästä 26 % kokee usein, ettei ehdi kouluttautua riittävästi. Niistä, jotka eivät tee ylitöitä, ainoastaan 6 % ja 1–10 ylityötuntia viikossa tekevästä 15 % kokee samoin. Jälleen kerran alle 40-vuotiailla jo 6 ylityötuntia viikossa saa hajontaa vastauksiin¹¹.

Asiantuntijoista ja keskijohdosta 14 % kummastakin ja ylimmästä johdosta 5 % kokee usein, ettei pysty täyttämään työnsä vaatimuksia. Ylitöitä tekemällä työt eivät helpota, vaan päinvastoin¹². Ikä näyttää helpottavan keskijohdon tilannetta tälläkin osa-alueella, sillä alle 40-vuotiaista keskijohdossa työskentelevistä neljä prosenttiyksikköä useampi kokee usein työn laadun alenemista.

Toimiasema vaikuttaa myös tavoitettavuuteen. Asiantuntijoista joka kymmenes, keskijohdosta joka kuudes ja ylimmästä johdosta joka viides kokee usein, että on työnantajan käytettävissä työajan ulkopuolellakin. Alle 40-vuotiaisiin verrattuna keskijohdon ja asiantuntijoiden tavoitettavuus vapaa-ajalla on lisääntynyt, ylimmän johdon pysynyt samana.

Huomionarvoista on myös, että julkisella sektorilla työskentelevistä joka viides, yksityisellä sektorilla joka kymmenes kokee usein, ettei pysty täyttämään työtehtäviensä vaatimuksia tai kouluttautumaan riittävästi. Tavoitettavuus kaiken aikaa pätee useammin yksityisellä kuin julkisella sektorilla työskentelevän kohdalla.

¹¹ Yli 6 ylityötuntia viikossa tehneistä kolmannes (30 %) tuntee, ettei aika riitä koulutukseen.

¹² Ylitöitä enemmän kuin 11 tuntia tekevästä 19 % kokee usein, ettei pysty täyttämään työnsä vaatimuksia. Ylitöistä pidettyistä 5 % kokee samoin, 1–10 ylityötuntia tekevästä 12 %.

Alle kouluikäisten ja kouluikäisten lasten vanhemmilla aika riittää muita ryhmiä lievästi heikommin kouluttautumiseen. Alle kouluikäisten vanhemmista 22 % ja kouluikäisten vanhemmista 19 % kokee usein, ettei aika riitä kouluttautumiseen.

Myös sukupuoli vaikuttaa vastauksiin. Yli 40-vuotiaat naiset nuoremmista naiskollegoistaan poiketen kokevat toimiasemasta riippumatta koulutuksellista ja työn laadun suhteen riittämättömyyttä useammin kuin miehet. Miehet ovat naisia useammin työnantajan tavoitettavissa sekä alle että yli 40-vuotiaissa¹³.

4.3.2. Sairauspoissaolot ja sairastaminen

Alle 40-vuotiaiden tutkimuksessa selvisi, että TEKin jäsenten sairauspoissaolot ovat minimaalisia. Samaa voi sanoa 41–63-vuotiaista.

Suurin osa vastaajista (57 %) ei ole ollut päiväkään poissa töistä sairauden vuoksi viimeisen puolen vuoden aikana. Reilu kolmannes (35 %) on ollut sairaana 1–5 päivää, loput 6 päivää tai enemmän.

41–49-vuotiaat ovat olleet lievästi useammin sairauslomalla kuin yli 50-vuotiaat. Alle 50-vuotiaista joka toinen on ollut sairaana viimeisen puolen vuoden aikana, yli 50-vuotiaista vastaavassa tilanteessa on ollut noin kolmannes. Suurista poissaoloista ei alle 50-vuotiaillakaan voi puhua, sillä yli 80 % on ollut poissa 1–5 päivää viimeisen puolen vuoden aikana.

Vastaajilta kysyttiin myös, pystyvätkö he sairastamaan kotona rauhassa. Puolet (53 %) sairastaa rauhassa kotona. Alle 40-vuotiaisiin verrattuna osuus on 15 prosenttiyksikköä pienempi.

Vastaajat saivat halutessaan valita useita vaihtoehtoja, joten sama vastaaja on voinut valita useamman vaihtoehdon, jotka eivät sulje pois toisiaan. Reilu puolet (51 %) kertoo tekevänsä sairaana töitä kotona. Lähes viidennes (18 %) ei pysty irrottautumaan töistään, vaan sairastaa työpaikalla. Nämä osuudet ovat samansuuruiset kuin alle 40-vuotiailla.

4.3.3. Kiire vapaa-ajalla ja perhe-elämässä

Kun työ vie paljon aikaa, vapaa-aika ja perhe-elämä saattavat jäädä liian vähälle. Vastaajia pyydettiin kertomaan, kokevatko he riittämättömyyttä vapaa-ajan viettoon ja perhe-elämään liittyen.

Lähes kolmannes vastaajista kokee usein, ettei ehdi harrastaa riittävästi. Joka viides kokee usein, ettei ehdi tavata ystäviään riittävästi. Kun otetaan mukaan toisinaan näin tuntevien osuudet, lieviä riittämättömyyden tunteita kokee noin kahdeksan kymmenestä. Osuudet ovat samat kuin alle 40-vuotiailla.

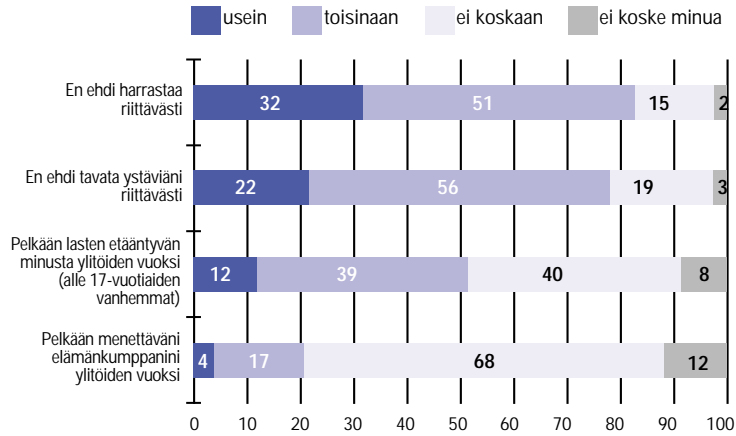
Elämänkumppanin menettämistä liiallisen työn vuoksi pelkävien osuus on samalla tasolla alle 40-vuotiaisiin verrattuna.

Sen sijaan lasten etääntymistä ylitöiden vuoksi pelkää useampi varttunut kuin alle 40-vuotias. Alle 40-vuotiaista 7 % ja yli 40-vuotiaista viisi prosenttiyksikköä useampi kokee usein pelkoa lasten etääntymisestä. Myös toisinaan näin ajattelevien osuus on kasvanut¹⁴. Voidaankin sanoa, että iän karttuessa ylitöiden kasvu on pois lasten kanssa vietettävästä ajasta (ks. myös perheen kanssa vietettävä aika sivulla 30).

13 Yli 40-vuotiaista naisista 21 %, miehistä 14 % tuntee usein, ettei ehdi ammatillisesti kouluttautua riittävästi. Miehistä 16 %, naisista 10 % kokee usein työnantajan oletettavan, että työntekijä on tavoitettavissa työajan ulkopuolellakin.

14 Alle 40-vuotiaista 29 %, yli 40-vuotiaista 39 % pelkää toisinaan lasten etääntymistä.

Kuva 5. Kuinka usein seuraavat ajatukset tulevat mieleesi? Osuudet kaikista vastaajista (%). 41–63 -vuotiaat.

Ylitöiden määrä vaikuttaa vastauksiin iästä riippumatta. Tosin jo vähäisempi ylitöiden määrä aiheuttaa riittämättömyyden tunteita nuorille. Yli 40-vuotiaista ylitöitä viikottain 11 tuntia tai enemmän tekevästä puolet (50 %) kokee usein, ettei ehdi harrastaa riittävästi. Ylitöitä tekemättömien joukossa samaa mieltä on joka kuudes (16 %), 1–10 ylityötuntia tekevästä kolmannes (31 %).

Keskijohdosta 35 %, asiantuntijoista 32 % ja ylimmästä johdosta 28 % kokee usein, ettei omalle harrastustoiminnalle jää riittävästi aikaa. Iän karttuessa riittämättömyyden tunteet helpottavat ylimmällä johdolla. Alle 40-vuotiaisiin ylimpään johtoon kuuluvista 48 % ilmoittaa, ettei aika riitä omalle harrastustoiminnalle.

Alle kouluikäisten vanhemmuus kaventaa omaa harrastustoimintaa. Heistä 47 % kokee usein, ettei aika riitä omalle harrastustoiminnalle. Kouluikäisten vanhemmista 36 %, yli 16-vuotiaiden vanhemmista tai lapsettomista 27 % kokee, ettei aika riitä omalle harrastustoiminnalle.

Lapsiperheellisyys tai lasten ikä ei ollut merkityksellinen ystävien tapaamisessa, mikä todettiin myös alle 40-vuotiaiden tutkimuksessa. Alle 40-vuotiaille ylimmässä johdossa työskenteleville ystävien riittävä tapaaminen on useammin ongelma kuin asiantuntijoille tai keskijohdolle. Tätä ei ole huomattavissa enää yli 40-vuotiailla.

Naiset – vartuneemmat useammin kuin nuoret – kokevat miehiä useammin, että he eivät ehdi nähdä ystäviään riittävästi.¹⁵

Alle 40-vuotiaiden tutkimuksessa todettiin, että ylityötuntien määrällä ei ollut yhteyttä elämäkumppanilta saatavan tuen määrään. Elämäkumppanin tuki ylitöille on edelleen mitä ilmeisin, vaikka ylitöihin käytetty aika vaikuttaa yli 40-vuotiailla lievästi vastauksiin. Yli 11 tuntia viikottain ylitöitä tekevästä joka kymmenes kokee usein

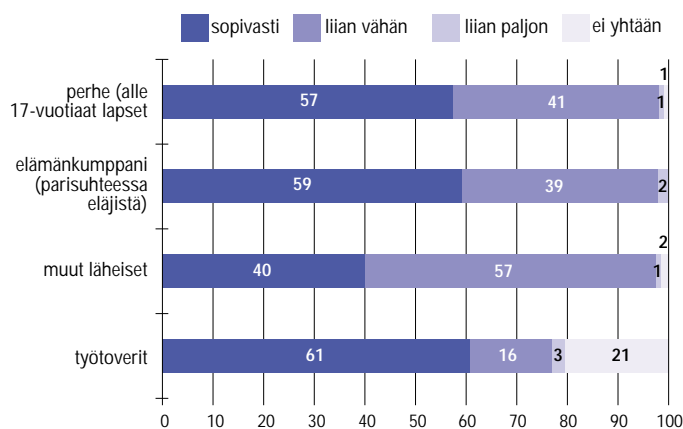
¹⁵ Yli 40-vuotiaista naisista 35 %, miehistä 19 % tuntee usein, ettei ehdi nähdä ystäviään riittävästi. Alle 40-vuotiailla vastaavat osuudet ovat naisilla 24 % ja miehillä 21 %.

elämäkumppanin menettämisen pelkoa ylitöiden vuoksi. Jos otetaan huomioon toisinaan näin ajattelevat, osuus nousee kolmannekseen¹⁶.

Lasten etääntyminen pelottaa useampaa yli 40-vuotiasta kuin alle 40-vuotiasta. Ylityötunnit vaikuttavat erittäin merkittävästi vastauksiin. Kolmannes (31 %) yli 11 tuntia viikossa vapaa-ajalla työskentelevistä alle 17-vuotiaiden vanhemmista pelkää usein lasten etääntymistä. Viikottain 6–10 ylityötuntia tekevien osuus on noussut 13 prosenttiin, 1–5 tuntia tekevien osuus 8 prosenttiin. Osuudet ovat nousseet kaikissa ylityöluokissa¹⁷.

Noin kaksi kolmasosaa on tyytyväisiä elämäkumppanin ja perheen kanssa vietävään ajan määrään. Reilu kolmannes kuitenkin kärsii tilanteesta ja arvioi viettävänsä liian vähän aikaa perheen ja elämäkumppanin kanssa. Perheen kanssa liian vähän aikaa viettävien alle 17-vuotiaiden lasten vanhempien osuus on noussut 13 prosenttiyksikköä alle 40-vuotiaiden arvioista. Elämäkumppanin kanssa liian vähän aikaa viettävien osuus on sitä vastoin laskenut 4 prosenttiyksikköä.

**Kuva 6. Kuinka paljon vietät vapaa-aikaasi seuraavien kanssa? (%)
41–63 -vuotiaat.**

Keskijohdosta ja ylimmästä johdosta 43 % kokee viettävänsä liian vähän aikaa perheen kanssa, asiantuntijoista 39 %. Alle 40-vuotiaisiin verrattuna asiantuntijoiden *Viettän liian vähän aikaa perheen kanssa* - vastanneiden osuus on noussut eniten, lähes 20 prosenttiyksikköä¹⁸.

Ylityötuntien määrä vaikuttaa ratkaisevasti riittämättömyyden tunteisiin. 11 tuntia tai enemmän ylitöitä tekevästä 68 % arvioi viettävänsä liian vähän aikaa perheen kanssa, 50 % 6–10 tuntia ja 32 % 1–5 ylityötuntia tekevästä. Ylitöistä pidättäytyvillä

16 6–10 tuntia vapaa-ajalla tekevästä 24 % pelkää usein tai toisinaan menettävänsä elämäkumppanin ylitöiden vuoksi, 1–5-tuntia tekevästä 17 %.

17 Alle 40-vuotiailla viikottain yli 11 tuntia vapaa-ajalla työskentelevistä 28 % pelkää usein lasten etääntymistä ylitöiden vuoksi. 6–10 tuntia tekevästä 9 %, 1–5 tuntia tekevästä 4 % kokee samoin.

18 Alle 40-vuotiaista lapsiperheellisistä asiantuntijoista 22 %, keskijohdosta 38 % ja ylimmästä johdosta 36 % uskoo viettävänsä liian vähän aikaa perheen kanssa.

vastaava osuus on 17 %. Alle 40-vuotiaisiin verrattuna ylitöitä tekevien riittämättömyyden tunteet ovat nousseet.

Alle 17-vuotiaiden lasten isistä 42 % ja äideistä 35 % arvioi viettävänsä perheen kanssa liian vähän aikaa.

Alle kouluikäisten ja kouluikäisten lasten vanhempien parisuhde on koetuksella alle 40-vuotiaiden tapaan. Heistä noin puolet arvioi viettävänsä liian vähän aikaa elämäkumppanin kanssa, kun varttuneiden lasten vanhempien arviot putoavat neljännekseen.

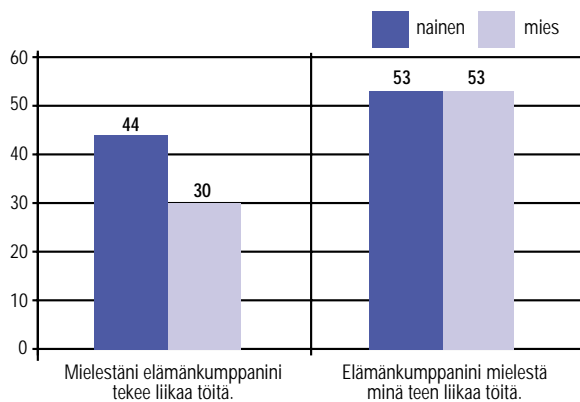
Varttuneemmat naiset kokevat miehiä lievästi useammin viettävänsä liian vähän aikaa elämäkumppaninsa kanssa¹⁹. Alle 40-vuotiaiden arviot eivät poikenneet toisistaan.

4.3.4. Parisuhteessa elävien mielipiteet toistensa työmäärästä

TEKin työmarkkinatutkimuksen (2000) mukaan kolmannes (34 %) yli 40-vuotiaista arvioi tämän hetken työmääränsä liian suureksi. Samassa tutkimuksessa tuli esille, että iän karttuessa työmääränsä liian suureksi arvioivien osuus kasvaa ja 45–49-vuotiailla työmääräarviot ovat korkeimmillaan. Heistä lähes 40 % arvioi työmääränsä liian suureksi.

Liiallinen työnteko näkyy myös parisuhteessa. Töitä tehdään paljon ja huolestuttavan monen mielestä liikaa. Oma liiallinen työnteko enemmän kuin elämäkumppanin työteko haittaa parisuhdetta. Kuten jo aiemmassa luvussa todettiin, tuki työnteolle on kaikesta huolimatta ilmeinen. Lähes yhdeksän kymmenestä tuntee saavansa elämäkumppaniltaan ja läheisiltään riittävästi henkistä tukea.

Kuva 7. Seuraavat väittämät pitävät paikkansa. Osuudet parisuhteessa eläjistä. Naisten ja miesten näkemykset erikseen (%). 41–63 -vuotiaat.

¹⁹ Yli 40-vuotiaista naisista 46 %, miehistä 38 % tuntee viettävänsä liian vähän aikaa elämäkumppanin kanssa. Alle 40-vuotiailla osuus on 43 % sukupuolesta riippumatta.

Elämäkumppanini tekee liikaa töitä. Kolmannes vastaajista (31 %) arvioi, että oma elämäkumppani tekee liikaa töitä.

Naisista lähes puolet (44 %) arvioi elämäkumppanin tekevän liikaa töitä. Miehistä näin arvioi kolmannes (30 %). Alle 40-vuotiaisiin verrattuna osuudet ovat kasvaneet kummallakin sukupuolella muutamalla prosenttiyksiköllä. Alle 40-vuotiaiden tutkimuksessa todettiin, että ylin johto oli muissa toimiasemissa työskenteleviä suvaitsevaisempi kumppanin työntekeä kohtaan. Toimiasema ei vaikuta enää yli 40-vuotiaiden vastauksiin. Ylityötunnit ja ikä eivät myöskään ole selittäviä tekijöitä.

Se, onko perheessä lapsia vai ei, selittää kumppanin työnteon kokemista liialliseksi. Lapsettomista 39 % arvioi elämäkumppanin tekevän liikaa töitä. Alle kouluikäisten lasten vanhemmista 25 % arvioi näin. Kouluikäisten lasten vanhemmat sijoittuvat näiden kahden ryhmän väliin (33 %).

Minä itse teen liikaa töitä. Yli puolet vastaajien puolisoista on erityisen kovilla työnteon vuoksi, sillä 53 % otaksuu tekevänsä elämäkumppanin mielestä liikaa töitä.

Toimiasema vaikuttaa oman työmäärän arviointiin merkittävästi. Ylimmästä johdosta ja keskijohdosta 56 % arvioi, että elämäkumppanin mielestä töitä tulee tehtyä liikaa. Asiantuntijoista näin arvioi alle puolet (44 %). Yli 40-vuotiaiden asiantuntijoiden työmääräarviot ovat nousseet alle 40-vuotiaiden asiantuntijoiden arvioista 12 prosenttiyksikköä. Ylimmän johdon ja keskijohdon arviot ovat sen sijaan säilyneet suurinpiirtein samoina.

Naisten arviot sen sijaan yhtenevät miesten kanssa iän karttuessa. Kun alle 40-vuotiaista naisista kolmannes (30 %) kokee oman työnteoksensa liialliseksi, yli 40-vuotiailla naisilla osuus on noussut miesten tavoin yli puoleen (53 %).

Vapaa-ajalla tehtyjen tuntien määrä vaikuttaa erittäin merkittävästi vastauksiin ja arviot ovat samansuuntaiset iästä riippumatta. Yli 40-vuotiaista ylityötä tekemättömistä 20 % ja 1–5 tuntia vapaa-ajalla työskentelevistä 43 % arvioi tekevänsä elämäkumppanin mielestä liikaa töitä. Vapaa-ajalla 6–10 tuntia työskentelevistä 65 % kokee samoin, 11 tuntia tai enemmän työskentelevistä jo 81 %²⁰.

Perheellisyys ei ollut merkityksellinen kysyttäessä arviota oman työn liiallisuudesta. Sama oli huomattavissa jo alle 40-vuotiaiden vastauksissa.

4.3.5. Kodinhoitopalvelujen ostaminen

Oletko ostanut seuraavia yksityisiä palveluja kotiisi? -kysymyksen avulla kartoitettiin, kuinka yleisesti TEKin jäsenet ostavat palveluja helpottamaan kotitöitään.

Kodinhoitopalvelujen ostaminen on lisääntynyt ikävuosien myötä. Kun alle 40-vuotiaista 40 % oli käyttänyt ostopalveluja (remontti-, siivous-, lastenhoito-, suunnittelu- tai puutarhanhoitopalvelut) hyväkseen, yli 40-vuotiailla osuus oli noussut jo 65 prosenttiin.

Reilu puolet kertoo käyttäneensä remonttiapua. Neljännes on ostanut siivouspalveluja, reilu kymmenes puutarhanhoito- ja suunnitteluapua. Alle 40-vuotiaiden tapaan lapsiperheellisten lähiverkosto on ilmeisen hyvä, sillä alle kouluikäisten lasten van-

²⁰ Alle 40-vuotiaista ylityötä tekemättömistä 15 %, viikottain 1–5-tuntia ylityötä tekevästä 35 %, 6–10-ylityötuntia tekevästä 73 % ja 11 tuntia tai enemmän työskentelevistä 80 % arvioi elämäkumppanin mielestä tekevänsä liikaa töitä.

hemmista lastenhoitopalveluja on ostanut 43 %²¹. Kaikkiaan kolmannes alle 17-vuotiaiden vanhemmista on ostanut lastenhoitoapua.

Subjekttiivinen näkemys tulojen riittävydestä vaikuttaa kaikkien palvelujen ostopäätökseen. Esimerkiksi niistä, joilla tulot riittävät vähempään kuin mitä he katsovat tarvitsevansa, neljäsosa (26 %) alle 7-vuotiaiden lasten vanhemmista on ostanut lastenhoitopalveluja. Niistä, joilla tulot riittävät tarpeellisiin menoihin kaksi viidestä (39 %) on ostanut lastenhoitopalveluja. Kolme viidestä (59 %), joilla tulot riittävät enempään kuin on tarvetta, ostavat lastenhoitopalveluja.

Oma yrittäjyys edesauttaa palvelujen käyttöä. Siivouspalveluja esimerkiksi kertoo käyttäneensä yksityisyrittäjistä 40 %, toisen palveluksessa työskentelevistä 26 %. Palvelujen ostaminen riippuu vain vähän ylityötuntien määrästä: ylitöihin käytetty aika lisää vain vähän palvelujen ostamista.

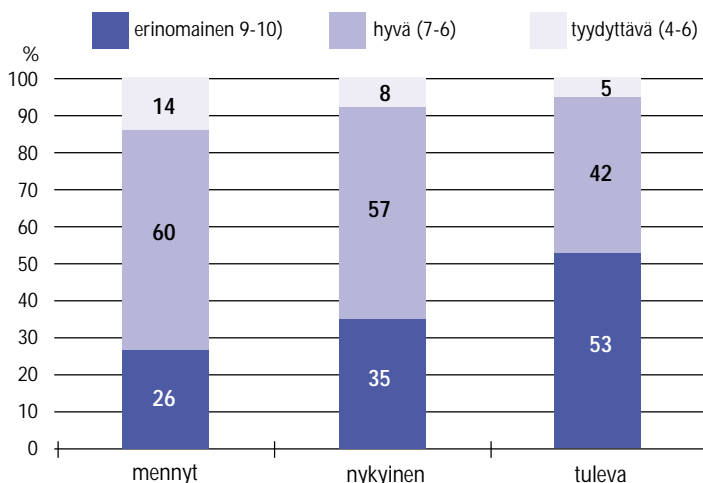
Avio- tai avoliitossa olevat ovat ostaneet palveluja useammin kuin yksinasuvat.

4.4. Tyytyväisyys omaan elämäntilanteeseen

Vastaajat arvioivat kouluarvosanoin 4–10 omaa elämäntilannettaan tällä hetkellä, kaksi vuotta sitten ja kahden vuoden kuluttua. Muuttuja kuvaa sitä, miten vastaajat suhteuttavat tämän hetken elämäntilanteensa menneeseen ja tulevaan. Suurin osa pitää elämänsä tällä hetkellä hyvänä tai erinomaisena. Odotukset tulevaisuuden suhteen ovat edelleen myönteisiä.

Alle 40-vuotiaiden vastaukset ovat samansuuntaiset. Tosin alle 40-vuotiaista tulevaisuuden erinomaiseksi arvioivien osuus on 20 prosenttiyksikköä korkeampi kuin yli 40-vuotiailla.

Kuva 8. Arvioi kouluarvosanoin mennyttä, nykyhetkeä ja tulevaisuutta. Osuudet kaikista vastaajista (%). 41–63 -vuotiaat.

21 Alle 40-vuotiaista lapsiperheellisistä oli ostanut lastenhoitopalveluja 37 %.

Yli 40-vuotiaissa ylimmästä johdosta 45 %, keskijohdosta ja asiantuntijoista kummas-takin 31 % arvioi elämäntilanteensa erinomaiseksi tällä hetkellä. Alle 40-vuotiaista ylimmästä johdosta 45 %, keskijohdosta 43 % ja asiantuntijoista 39 % arvioi elämänsä erinomaiseksi. Keskijohdon ja asiantuntijoiden osuudet ovat kutistuneet – keskijohdon enemmän kuin asiantuntijoiden.

Vapaa-ajalla tehdyt työtunnit vaikuttavat arvioihin enemmän kuin toimiasema. Ylitöiden määrä vähentää tyytyväisyyttä ja edelleen yli 40-vuotiailla pätee kaksi ylityötuntia päivässä -sääntö. Ylitöitä tekemättömistä 40 %, 1–10-tuntia tekevästä 35 % ja yli 11 ylityötuntia tekevästä 28 % arvioi elämäntilanteensa tällä hetkellä erinomaiseksi. Tyydyttäväksi elämänsä tällä hetkellä arvioi 17 % yli 11 tuntia ylitöitä tekevästä, kun taas muissa ryhmissä tyydyttäväksi arvioivien osuus on 6 %. Arviot ovat hieman negatiivisempia kuin alle 40-vuotiailla.

Työnantajatyypillä tai lapsiperheellisyydellä ei ollut vaikutusta arvioihin.

4.5. Yhteenveto

Tekniikan akateemisten työorientaatio on vahva. Työtä tehdään sitä enemmän mitä tärkeämmäksi se koetaan. Työ koetaan mielekkääksi, vaikkakin siihen kuluu aikaa ja sitä tuntuu olevan liikaa.

Ikään katsomatta reilu neljä viidestä TEKin jäsenestä tekee ylitöitä. Kaikkein työorientoituneimpia ovat ylimmässä johdossa työskentelevät, jotka tekevät kaksi ylityötuntia päivässä iästä riippumatta. Ylitöiden määrä sitä vastoin lisääntyy ikävuosien karttuessa asiantuntijoilla ja keskijohdolla.

Velvollisuudentunto, mielenkiintoinen työ sekä liian suuri työ määrä ja työyhteisön tapa tehdä ylitöitä vaikuttavat eniten ylitöiden tekoon. Rahalliset korvaukset tai ylitöiden suotuisa vaikutus urakehitykseen vaikuttavat vain harvojen päätökseen tehdä ylitöitä.

Eri elämänvaiheissa työhön käytettävien tuntien määrä vaikuttaa eri tavalla kiireen kokemuksiin. Yli 40-vuotiailla enemmän kuin 11 ylityötuntia viikossa, alle 40-vuotiailla jo enemmän kuin 6 tuntia lisää riittämättömyyden tunteita niin työelämässä, vapaa-ajalla kuin perhe-elämässä. Työelämässä ammatillinen kouluttautuminen kärsii ja tyytymättömyys työtehtävien vaatimusten täyttämättä jättämisestä lisääntyy näiden rajapyykkien ylittämisen jälkeen.

**Taulukko 7. Ylitöiden määrän vaikutus työelämäkokemuksiin.
Yli ja alle 40-vuotiaat erikseen.**

	yli 40-vuotiaat				alle 40-vuotiaat			
	en tee ylitöitä	1-5 tuntia	6-10 tuntia	11- tuntia	en tee ylitöitä	1-5 tuntia	6-10 tuntia	11- tuntia
Montako tuntia teet ylitöitä viikossa?								
osuus kaikista vastaajista (%)	15	35	33	17	18	56	17	9
N	178	406	391	198	183	586	177	95
Koen usein, että ainaisen kiireen vuoksi en pysty täyttämään työtehtävieni vaatimuksia (%)	5	11	13	19	7	13	24	17
Koen usein, että töissä on niin kiire, etten ehdi ammatillisesti kouluttautua riittävästi (%)	6	15	14	26	9	15	30	31
Koen usein, että työnantajani olettaa tavoittavansa minut työajan ulkopuolellakin (%)	8	11	19	28	1	3	14	25

Suurempi osuus yli 40-vuotiaista kuin alle 40-vuotiaista kokee työnantajan olet-tavan, että työntekijä on jatkuvasti tavoitettavissa. Ylitöiden määrän lisäksi toimiasema vaikuttaa vastauksiin. Ylin johto tuntee muita ryhmiä useammin olevansa työnanta-jan tavoitettavissa vapaa-ajallakin. Sama tunne on lisääntynyt asiantuntijoiden ja kes-kijohdon keskuudessa iän karttuessa.

Kolmannes koko jäsenkunnasta iästä riippumatta kokee usein, ettei ehdi harrastaa riittävästi – viidennes samoin, ettei ehdi tavata ystäviään riittävästi.

**Taulukko 8. Ylitöiden vaikutus vapaa-ajan ja perhe-elämän kokemuksiin.
Yli ja alle 40-vuotiaat erikseen.**

	yli 40-vuotiaat				alle 40-vuotiaat			
	ei tee ylitöitä	1-5 tuntia	6-10 tuntia	11- tuntia	ei tee ylitöitä	1-5 tuntia	6-10 tuntia	11- tuntia
Montako tuntia teet ylitöitä viikossa?								
osuus kaikista vastaajista (%)	15	35	33	17	18	56	17	9
N	178	406	391	198	183	586	177	95
Koen usein, etten ehdi harrastaa riittävästi (%)	16	28	34	50	19	23	38	59
Vietän liian vähän aikaa perheeni kanssa (%) (alle 17-v. lapset)	17	32	50	68	15	23	48	55
Pelkään usein, että lapset (alle 17-v.) etäännyvät ylitöideni vuoksi (%)	-	8	13	31	-	4	9	28
Vietän liian vähän aikaa elämänkumppanini kanssa (%)	23	34	42	56	31	41	56	55
Teen liikaa töitä elämänkumppanini mielestä (%)	20	43	65	81	15	35	73	80

Alle 17-vuotiaiden lasten etäännyntymistä pelkää usein reilu kymmenes ja reilut kaksi viidestä arvioi viettävänsä liian vähän aikaa perheen kanssa. Perheen kanssa liian vähän aikaa viettävien osuus on noussut alle 40-vuotiaiden arvioista.

Erityisesti varttuneemmilla asiantuntijoilla ajankäyttö perheen kanssa on laskenut, muissa toimiasemissa työskennelleillä pysynyt samana. Ylitöiden kasvu on siten pois lasten ja perheen kanssa vietettävästi ajasta.

Työsuuntautuneisuus värittää parisuhdetta. Yli puolet otaksuu tekevänsä elämänkumppaninsa mielestä liikaa töitä. Mitä enemmän ylityötunteja vastaaja tekee, sitä useammin hän pitää työmääräänsä liiallisena. Parisuhdetta häiritsee pikemminkin oma kuin puolison työnteke.

Naisten arviot työn liiallisuudesta yhtenevät miesten kanssa iän karttuessa. Varttuneet naiset kokevat myös nuorempiaan useammin, ettei aikaa ole riittävästi ystävien tapaamiseen.

Elämänkumppanin tuki työnteolle on joka tapauksessa mitä ilmeisin. Vaikka elämänkumppanin menettämistä pelkää useampi varttunut ylitöitä paljon tekevä, jää heidän osuutensa hyvin alhaiseksi.

Ylityötuntien lisäksi elämäntilanne vaikuttaa arvioihin elämänkumppanin kanssa vietettävän ajan riittävydestä. Alle 17-vuotiaiden lasten vanhempien parisuhde on eniten koetuksella, sillä heistä noin puolet arvioi viettävänsä liian vähän aikaa elämänkumppanin kanssa.

Kodinhoitopalvelujen ostaminen on lisääntynyt ikävuosien myötä. Palvelujen ostaminen riippuu kuitenkin vain vähän ylityötuntien määrästä.

Suurin osa vastaajista on joka tapauksessa tyytyväinen tämän hetken elämäntilanteeseensa. Tosin alle 40-vuotiaista tulevaisuuden erinomaiseksi arvioivien osuus oli 20 prosenttiyksikköä korkeampi kuin yli 40-vuotiailla. Asiantuntijoiden ja keskijohdon arviot ovat heikommat kuin alle 40-vuotiailla. Ylimmän johdon arviot sen sijaan ovat parantuneet entisestään iän karttuessa.

Mitä kiireettömämmäksi vastaaja tuntee elämänsä, sitä paremman arvosanan hän antaa elämästään. Huomionarvoista on myös se, että TEKin jäsenten sairastavuus ei ole lisääntynyt iän mukana. Se on edelleen minimaalista.

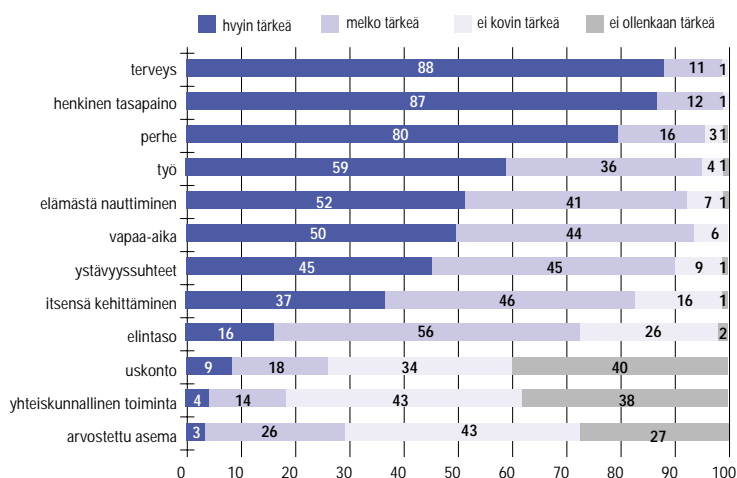
5 Elämänalueiden tasapaino ja vapaa-ajan aktiivisuus

Elämä koostuu useista osa-alueista, jotka vaikuttavat monin tavoin toisiinsa. Ymmärtääksemme esimerkiksi työelämän arvostuksia ja valintoja täytyy työn subjektiivinen tärkeys suhteuttaa muihin elämänalueisiin.

5.1. Elämän eri osa-alueiden tärkeys

Alle 40-vuotiaiden selvityksessä todettiin, että eri elämänalueet ovat suunnilleen yhtä tärkeitä vastaajien elämässä. Sama tendenssi jatkuu myös yli 40-vuotiailla.

Kuva 9. Kuinka tärkeitä seuraavat osa-alueet ovat tällä hetkellä? Osuudet kaikista vastaajista (%). 41–63 -vuotiaat.

Eri osa-alueiden tärkeysjärjestys on pysynyt lähes muuttumattomana. Mikäli otetaan huomioon hyvin ja melko tärkeiksi koetut elämänalueet, terveys, perhe-elämä, työ ja vapaa-aika läheisine ystäväyysuhteineen ovat tärkeitä yli yhdeksälle kymmenestä. Sen sijaan TEKin jäsenet pitävät yhteiskunnallista toimintaa, arvostettua asemaa ja uskontoa vähemmän tärkeinä.

Laadullisia eroja nuorten ja varttuneiden kesken on löydettävissä. Yli 40-vuotiaista puolet pitää elämästä nauttimista hyvin tärkeänä, alle 40-vuotiailla vastaavasti arvioi kaksi kolmesta. Elintaso merkitsee alle 40-vuotiaille vähän enemmän kuin yli 40-vuotiaille. Yli 40-vuotiaista reilulle neljännekselle uskonto on hyvin tai melko tärkeä, alle 40-vuotiaista joka kuudes vastaa näin.

Vastaukset eroavat jonkin verran myös toimiaseman, sukupuolen, perheellisyyden ja työmäärän mukaan.

Toimiasema ja vapaa-ajalla tehdyt työtunnit vaikuttavat arvioihin työn tärkeydestä – alle ja yli 40-vuotiailla samalla tavalla. Ylimmästä johdosta 70 % pitää työtä erittäin tärkeänä, keskijohdosta 59 % ja asiantuntijoista 53 %. Mitä enemmän vapaa-ajalla tehtyjä tunteja vastaajalla on, sen tärkeämpää työnteko on tällä hetkellä. Viikottain 11 tuntia tai enemmän ylitöitä tekevästä 71 % pitää työtään erittäin tärkeänä, 6–10 tuntia vapaa-ajalla töitä tekevästä 66 % ja 1–5 tuntia ylitöitä tekevästä 55 %. Niistä, jotka eivät tee töitä vapaa-ajalla, 38 % pitää työtä hyvin tärkeänä.

Vapaa-ajan arvostukset ovat eri elämäntilanteessa erilaiset. Kouluikäisten lasten vanhemmille perhe on merkityksellisempi kuin yli 17-vuotiaiden vanhemmille tai lapsettomille. Alle kouluikäisten vanhemmista 92 prosentille, 7–16-vuotiaiden lasten vanhemmista 88 prosentille, yli 16-vuotiaiden vanhemmista 72 prosentille ja lapsettomista 50 prosentille perhe on hyvin tärkeä elämänalue tällä hetkellä. Alle 40-vuotiailla arviot olivat täysin yhtenäiset yli 40-vuotiaiden kanssa.

Työn merkitys sitä vastoin ei riipu siitä, onko vastaajalla lapsia vai ei.

Lapsettomat pitävät vapaa-aikaa sen sijaan tärkeämpänä kuin lapsiperheelliset sekä alle että yli 40-vuotiaissa. Lapsettomista 63 % ja lapsiperheellisistä 48 % pitää vapaa-aikaa hyvin tärkeänä. Yli 11 tuntia viikottain töitä vapaa-ajalla tekevästä 38 %, 6–10 ylityötuntia tekevästä 47 %, alle 6 viikkotuntia tekevästä 54 % ja ylitöistä pitäytyivistä 60 % pitää vapaa-aikaa hyvin tärkeänä.

Naisista lähes puolet (48 %) pitää itsensä kehittämistä hyvin tärkeänä, miehistä reilu kolmannes (35 %). Alle 40-vuotiaisiin verrattuna itsensä kehittämisen tärkeys on noussut kummallakin sukupuolella – naisilla enemmän kuin miehillä²². Alle 40-vuotiaat ylimmässä johdossa työskentelevät eivät pidä itsensä kehittämistä yhtä tärkeänä kuin keskijohto tai asiantuntijat. Toimiasema ei enää yli 40-vuotiailla vaikuta vastaukseen.

Vapaa-ajalla tehtävät työtunnit vaikuttavat arvioihin itsensä kehittämisestä. Viikottain 11 tuntia tai enemmän vapaa-ajalla työskentelevistä 44 % pitää itsensä kehittämistä hyvin tärkeänä, 6–10 tuntia työskentelevistä 38 % ja 6 tuntia tai vähemmän työskentelevistä 32 %. Ylitöitä tekemättömistä 38 % pitää itsensä kehittämistä erittäin tärkeänä – tosin heidän joukostaan löytyy myös eniten niitä, jotka eivät pidä itsensä kehittämistä tärkeänä. Alle 40-vuotiaiden vastaukset noudattavat samaa linjaa.

Lapsettomat (53 % hyvin tärkeä) arvioivat läheiset ystävyysuhteet tärkeämmiksi kuin lapsiperheelliset (44 %) iästä riippumatta. Myös sukupuoli erottelee vastauksia, sillä yli 40-vuotiaista naisista 58 % ja miehistä 43 % pitää ystävyysuhteita hyvin tärkeinä. Alle 40-vuotiaiden vastaukset ovat tässäkin suhteessa samanlaiset.

Järjestöihin kuuluvat pitävät ystävyysuhteita tärkeimpinä kuin järjestöihin kuulumattomat. Ei yhteenkään järjestöön kuuluvista 39 %, 1–2 järjestöön kuuluvista 46 % ja kolmeen tai useampaan järjestöön kuuluvista lähes 60 % pitää läheisiä ystävyys-

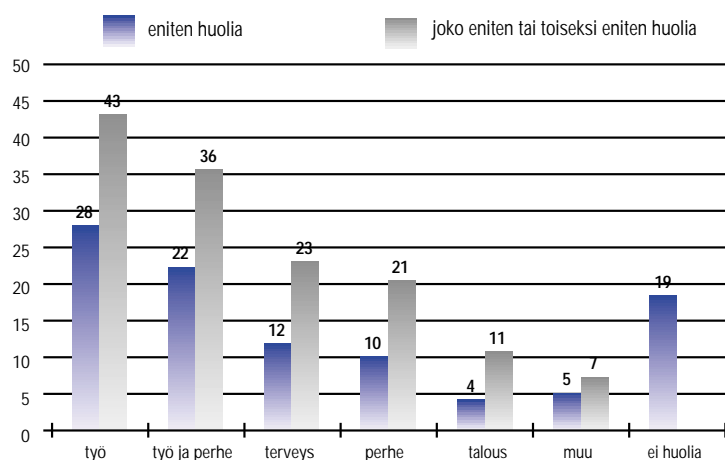
22 Alle 40-vuotiaista naisista 41 % näki itsensä kehittämisen hyvin tärkeänä, miehistä 33 %.

suhteita hyvin tärkeinä. Huomattavaa on myös, että iän karttuessa yhteiskunnallisen toiminnan merkitys lisääntyy²³.

5.2. Huolenaiheet tällä hetkellä

Noin neljännes vastaajista kokee joko työn tai työn ja perheen yhteensovittamisen aiheuttavan eniten huolia tällä hetkellä. Joka kymmenennelle oma terveys tai perhe-elämä, vain harvalle (4%) taloudellinen tilanne tuottavat eniten huolia tällä hetkellä. Kun otetaan huomioon myös toiseksi eniten huolia tuottavat asiat, järjestys pysyy samana.

Kuva 10. Mitkä osa-alueet aiheuttavat huolia tällä hetkellä? Osuudet kaikista vastaajista (%).

Alle 40-vuotiailla asiantuntijoilla on lievästi enemmän työhuolia kuin keskijohdolla tai ylimmällä johdolla. Yli 40-vuotiailla toimiaseman mukainen vaihtelu on melkein hävinnyt, mutta huomionarvoista on, että ylimmän johdon työhuolet ovat lisääntyneet 10 prosenttiyksiköllä²⁴.

Vuorotteluvapaalle haluavat kokevat keskimääräistä useammin työn tai työn ja perheen yhteensovittamisen ongelmalliseksi. Myös eläkkeelle haluavat kokevat työhuolia keskimääräistä useammin²⁵.

23 Alle 40-vuotiaista noin joka kymmenes, 41–55-vuotiaista joka kuudes ja yli 55-vuotiaista joka neljäs pitää yhteiskunnallista toimintaa melko tai hyvin tärkeänä.

24 Yli 40-vuotiaista asiantuntijoista 25 %, keskijohdosta ja ylimmästä johdosta 29 % ilmoittaa työn aiheuttavan eniten huolia tällä hetkellä.

25 Vuorotteluvapaata (32 %) tai eläkettä (35 %) mahdollisena vaihtoehtona pitävät kokevat työhuolia työntekoa jatkavia useammin (27 %). Kaikista vastaajista 22 %:lle työn ja perheen yhteensovittaminen aiheuttaa eniten huolia, vuorotteluvapaalle harkitsevista 29 % ilmoittaa näin.

Ylitöiden määrä ei vaikuta työhuoliin. Sen sijaan ylitöiden määrä vaikuttaa työn ja perheen yhteensovittamisen ongelmiin, vaikka vaikutus ei ole merkitsevää. Yli 11 ylityötuntia viikottain tekevästä yhteensovittaminen aiheuttaa 28 prosentille, 6–10 tuntia viikottain tekevästä 26 prosentille, 1–5 tuntia viikossa tekevästä 20 prosentille ja ylitöitä tekemättömistä 13 prosentille eniten huolia.

Pienten lasten vanhemmille työn ja perheen yhteensovittaminen on erityisen hankalaa. Yli 40-vuotiaista 41 prosentille alle kouluikäisten vanhemmista ja 31 prosentille kouluikäisten vanhemmista työn ja perheen yhteensovittaminen aiheuttaa eniten huolia tällä hetkellä. Osuus on pysynyt samana, sillä alle 40-vuotiaista lapsiperheellisistä 42 prosentille työn ja perheen yhteensovittaminen aiheuttaa keskimääräistä useammin huolia.

Lapsiperheelliset naiset pitävät työn ja perheen yhteensovittamista hankalampana kuin miehet. Alle 40-vuotiaista naisista 45 % ja miehistä 41 % ilmoittaa yhteensovittamisen aiheuttavan eniten hankaluuksia. Yli 40-vuotiaista lapsiperheellisistä naisilla vastaava osuus on 39 %, miehillä 31 %.

Terveyshuolet koskettavat yli 50-vuotiaita enemmän kuin nuorempia. Alle 50-vuotiaista vajaa kymmenesosalle terveys on ensisijainen huolenaiheuttaja, yli 50-vuotiaista huolta terveydestään tuntee melkein joka kuudes.

5.3. Harrastusaktiivisuus

TEKin jäsenten sairastavuus on hyvin vähäistä. Silti reilu puolet vastaajista (55 %) arvioi, ettei pidä omasta fyysisestä kunnostaan tarpeeksi huolta. Osuus on täsmälleen sama kuin alle 40-vuotiailla.

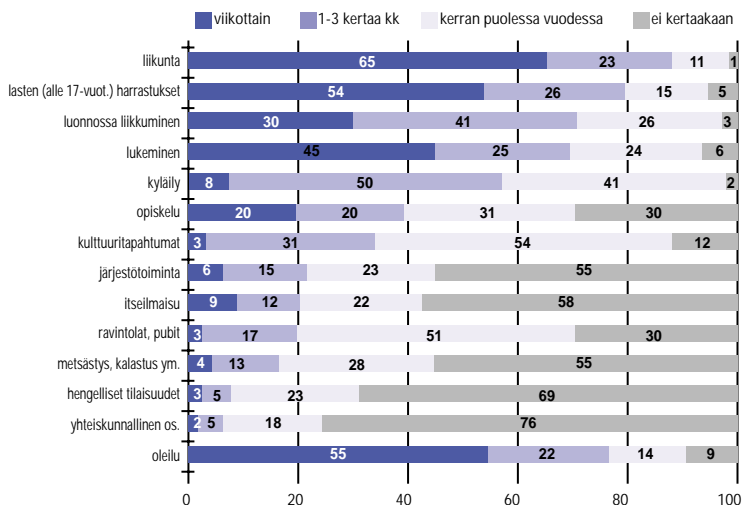
Vapaa-ajalla tehdyt työtunnit vaikuttavat arvioihin ja kaksi ylityötuntia päivittäin erottelee yli 40-vuotiaiden vastauksia. Ylitöistä pidättäytyvistä 49 %, 1–5 tuntia ylitöitä viikossa tekevästä 50 % ja 6–10 tuntia töitä tekevästä 46 % pitää omasta mielestään kunnostaan riittävästi huolta. Yli 11 tuntia töitä tekevästä enää 30 % pitää omasta kunnostaan riittävästi huolta. Alle 40-vuotiailla jo yksi tunti päivässä erotteli vastaukset²⁶.

Pienten lasten vanhemmat ilmoittavat pitävänsä fyysisestä kunnostaan heikommin huolta kuin muut. Yli 40-vuotiaista alle kouluikäisten vanhemmista kolmannes (33 %) katsoo liikkuvansa riittävästi, kun kouluikäisten lasten vanhemmilla osuus on nousunut 43 prosenttiin. Alle 40-vuotiaista lapsiperheellisistä 34 % tuntee pitävänsä riittävästi huolta fyysisestä kunnostaan.

Seuraavaksi tarkastelemme sitä, miten tekniikan akateemiset viettävät vapaa-aikaansa. Suosituimpia vapaa-ajanviettopaikoja ovat liikunta, lasten harrastukset, luonnossa liikkuminen, lukeminen ja kyläily.

26 Alle 40-vuotiaista ylitöitä tekemättömistä 53 %, viikottain 1–5 ylityötuntia tekevästä 47 %, 6–10 ylityötuntia tekevästä 38 % ja yli 11 ylityötuntia tekevästä 27 % koki pitävänsä fyysisestä kunnostaan tarpeeksi huolta.

Kuva 11. Kuinka usein olet viettänyt aikaasi seuraavissa viimeisen puolen vuoden aikana? Osuudet kaikista vastaajista (%). 41–63 -vuotiaat.

Vastaajista 70 % harrastaa liikuntaa tai luonnossa liikkumista ainakin kerran viikossa. Ylityötunnit vaikuttavat liikkumisaktiivisuuteen ja kaksi ylityötuntia päivittäin jakaa edelleen yli 40-vuotiaiden vastaukset. Ylitöistä pidättäytyvistä ja viikottain 1–10 ylityötuntia tekevästä noin 70 % harrastaa liikuntaa viikottain. Yli 11 tuntia vapaa-ajalla työtä tekevien aika ei riitä yhtä aktiiviseen liikkumiseen. Heistä enää 50 % liikkuu viikottain.

Alle 40-vuotiailla jo yksi ylityötunti päivässä on merkityksellinen. Sitä enemmän työskentelevistä noin 60 % liikkuu viikottain, kun sitä vähemmän ylitöitä tekevästä osuus on noin 70 %. Nuorille tunne fyysisen kunnon ylläpidon vähäisyydestä on voimakkaampi, sillä todellisuudessa nuoret yli 11 tuntia viikottain ylitöitä tekevät liikkuvat enemmän kuin samassa tilanteessa olevat varttuneet kollegansa.

Alle 40-vuotiaiden lapsiperheellisten subjektiivinen näkemys riittämättömästä fyysisen kunnon ylläpitämisestä pitää paikkansa. Lapset kohottavat liikunta-aktiivisuutta yli 40-vuotiailla, mitä ei ole huomattavissa alle 40-vuotiailla. Yli 40-vuotiaista alle kouluikäisten lasten vanhemmista 65 %, kouluikäisten vanhemmista 70 % ja 59 % yksinlajista liikkuu viikottain. Alle 40-vuotiaista lapsiperheellisistä 55 % ja yksinlajista 77 % liikkuu viikottain.

44 prosentille lapsiperheellisistä alle 40-vuotiaista lasten harrastusten parissa kuluu aikaa viikottain. Hektisintä näyttää olevan nelikymppisillä. 41–44-vuotiaista kaksi kolmasosaa (64 %) osallistuu alle 17-vuotiaiden lastensa harrastuksiin viikottain, 45–49-vuotiaistakin vielä reilu puolet (52 %) ja 50–54-vuotiaista reilu kolmannes (37 %).

Naisista 57 % lukee viikottain, miehistä 43 %. Lukeminen lisääntyy ikävuosien karttuessa. Alle 40-vuotiaista naisista 35 % lukee viikottain, miehistä 30 %.

Kaksi ylityötuntia viikossa näyttää erottelevan yli 40-vuotiaiden vastauksia. 11 tuntia tai enemmän vapaa-ajalla työskentelevistä 36 % lukee viikottain, 6–10 tuntia työskentelevistä 45 % ja 1–5 tuntia työskentelevistä 48 %. Niistä, jotka eivät tee ylityötä, 45 % lukee viikottain. Alle 40-vuotiailla ylityöt eivät vaikuta lukemiseen, vaan suurin piirtein kolmannes harrastaa lukemista viikottain.

Ikä vaikuttaa järjestöaktiivisuuteen ja aktiivisimpia järjestöihmisiä näyttävät olevan yli 55-vuotiaat. 35–54-vuotiaista noin joka viides osallistuu järjestötoimintaan vähintään kerran kuukaudessa, yli 55-vuotiaista lähes kolmannes. Alle 35-vuotiaista noin joka kymmenes osallistuu järjestötoimintaan ainakin kerran kuukaudessa. Julkisella sektorilla työskentelevät ovat lievästi aktiivisempia yhteiskunnallisessa osallistumisessa ja järjestötoiminnassa kuin yksityisellä sektorilla työskentelevät.

Alle 40-vuotiaat naiset osallistuvat itseilmaisuihin ja taideharrastuksiin aktiivisemmin kuin miehet. Yli 40-vuotiailla asia ei ole enää niin, vaan miehistä 21 %, naisista 17 % harrastaa itseilmaisua kuukausittain. Sukupuoli ei myöskään vaikuta vapaa-ajan opiskeluaktiivisuuteen.

Asuinpaikka vaikuttaa kulttuuri- ja viihdetilaisuuksissa käynteihin. Yli 40-vuotiaista pääkaupunkiseudulla asuvista 41 % käy kulttuurieriennoissa ainakin kerran kuukaudessa, kun taas keski- tai pikkukaupungissa ja haja-asutusalueella asuvista noin neljännes (27 %) käyttää kulttuuripalveluja kuukausittain. Alle 40-vuotiaiden kulttuuri-osallistuminen oli lievästi varttuneempia aktiivisempaa asuinpaikasta riippumatta.

Alle kouluikäisten vanhemmista 16 % ehtii kulttuurieriennoihin ainakin kerran kuukaudessa, kouluikäisten vanhempien ja lapsettomien osuus on noussut 34 prosenttiin. Nuoret käyttävät aktiivisemmin kulttuuri- ja viihdepalveluja. Alle 40-vuotiailla vastaavat osuudet ovat lapsiperheellisillä 24 % ja lapsettomilla 54 %.

Yli 40-vuotiaista yksinasuvista joka kolmas käy ulkona (ravintola, pub tms.) ainakin kerran kuukaudessa, kumppanin kanssa elävistä tai seurustelevista alle viidennes. Alle 40-vuotiaat käyttävät ravintolapalveluja varttuneempia useammin. Parisuhteessa elävistä kolmannes ja yksinasuvista kaksi kolmannesta käy kuukausittain ulkona.

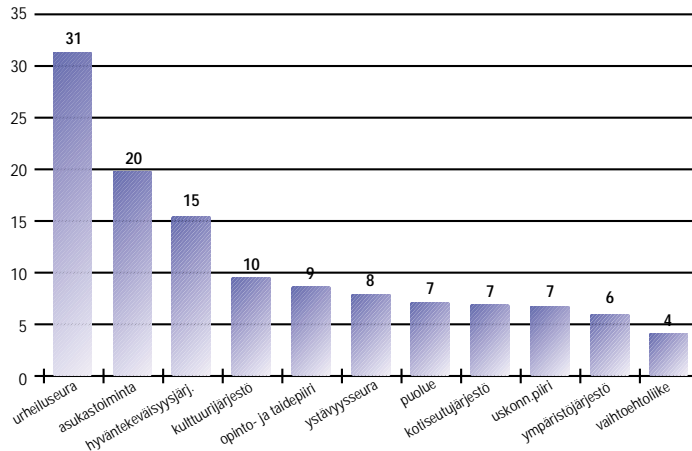
Yli 40-vuotiailta tiedusteltiin myös, riittääkö aika oleiluun. Asiantuntijoille jää paremmin aikaa oleiluun kuin johtotehtävissä työskenteleville²⁷. Ylityöt vaikuttavat vasta, kun niitä on yli kaksi päivässä. Ylityötä tekemättömistä 62 % kertoo oleilevansa viikottain, kun taas viikottain 1–10 tuntia töitä vapaa-aikanaan tekevästä noin 55 %, yli 11 tuntia vapaa-ajalla töitä tekevästä 40 % vastaa samalla tavalla.

5.3.1. Järjestöaktiivisuus

Yli 40-vuotiaista kaksi kolmasosaa kuuluu johonkin järjestöön, alle 40-vuotiaista hieman harvempi. Urheiluseurat ovat suosituimpia ja niihin kuuluu kolmannes kaikista vastaajista. Seuraavaksi suosituimpia ovat asukas- ja kylätoiminta. Joka viides kuuluu niihin, mikä on suurempi osuus kuin alle 40-vuotiailla (13 %). Hyväntekeväisyysjärjestöihin kuuluu kuudennes. Muihin järjestöihin kiinnittyminen on vähäisempää.

27 Asiantuntijoista 62 prosentille jää aikaa oleiluun viikottain, keski johdosta 53 prosentille ja ylimmästä johdosta 48 prosentille.

**Kuva 12. Kuulun seuraaviin järjestöihin. Osuudet kaikista vastaajista (%).
41–63 -vuotiaat.**

Luottamustehtäviä on reilulla puolella kaikista vastaajista (52 %). Luottamustehtävät lisääntyvät iän myötä, sillä alle 40-vuotiaista ainoastaan 28 prosentilla oli luottamustehtäviä²⁸. Tosin alle 40-vuotiaidenkin tutkimuksessa tuli jo esille iän vaikutus, sillä 36–40-vuotiaista luottamustehtäviä oli jo 35 prosentilla. 41–49-vuotiailla osuus on noussut jo lähes puoleen, yli 50-vuotiailla melkein kahteen kolmasosaan.

Toimiasema vaikuttaa vastauksiin. Ylimmässä johdossa olevista kahdella kolmasosalla, keskijohdosta reilulla puolella ja asiantuntijoista alle puolella on luottamustehtäviä. Toimiaseman vaikutus on nähtävissä jo alle 40-vuotiailla – tosin pienemmin osuuksin.

Luottamustehtävien hoito liittyy yli 40-vuotiailla pikemminkin vapaa-aikaan kuin työelämään. Lähes puolella (48 %) luottamustehtävän hoito liittyy vapaa-aajan harrastuksiin, kolmanneksen (31 %) luottamustehtävät liittyvät työhön. Lopulla viidenneksellä (21 %) on luottamustehtäviä sekä vapaa-ajalla että työelämässä.

Toimiasema vaikuttaa luottamustehtävien luonteeseen. Asiantuntijoilla (61 %) ja keskijohdolla (54 %) luottamustehtävät liittyvät ainoastaan vapaa-aikaan useammin kuin ylimmällä johdolla (30 %). Sen sijaan ylimmällä johdolla luottamustehtävät liittyvät työhön muita ryhmiä enemmän.

Mitä enemmän ylityötunteja vastaaja tekee, sitä enemmän hänellä on työhön liittyviä luottamustoimia. Ylitöitä tekemättömät jakautuvat kahteen selvään ryhmään. Vapaa-ajan järjestötoiminta on sitä vilkkaampaa, mitä vähemmän ylityötunteja vastaajalla on. Toisaalta luottamustoimettomien määrä on suurin juuri ylitöitä tekemättömien joukossa.

²⁸ Kysymyksenasettelu selittää yli 40-vuotiaiden selvästi korkeampia luottamustehtävämääriä. Yli 40-vuotiailta kysyttiin erikseen, liittyvätkö luottamustoimet työhön vai vapaa-aikaan. Alle 40-vuotiailta kysyttiin ainoastaan, onko heillä luottamustoimia.

5.4. Yhteenveto

Alle 40-vuotiaiden tapaan yli 40-vuotiaille terveys, perhe-elämä, työ ja vapaa-aika läheisine ystävyysuhteineen ovat tärkeimpiä elämäalueita. Yhteiskunnallinen toiminta, arvostettu asema ja uskonto koetaan iästä riippumatta vähemmän tärkeäksi. Alle 40-vuotiaille elämästä nauttiminen ja elintaso ovat keskimäärin tärkeämpiä kuin yli 40-vuotiaille.

Taulukko 9. Eri toimiasemissa työskentelevien arviot tärkeistä elämäalueista ja siitä, mitkä osa-alueet aiheuttavat eniten huolia tällä hetkellä (%). Yli ja alle 40-vuotiaat erikseen.

	yli 40-vuotiaat			alle 40-vuotiaat		
	asian-tuntija	keski-johto	ylin johto	asian-tuntija	keski-johto	ylin johto
kaikista vastaajista (%)	36	35	29	65	29	6
N	408	392	316	667	304	52
Eri elämäalueiden tärkeys (%)						
- työ hyvin tärkeä elämäalue	53	59	70	51	64	74
- perhe hyvin tärkeä elämäalue	74	84	84	73	78	79
- elämästä nauttiminen						
hyvin tärkeä elämäalue	53	55	48	64	68	67
- elintaso hyvin tärkeä elämäalue	16	15	18	19	24	31
Mikä seuraavista aiheuttaa eniten huolia tällä hetkellä? (%)						
- työ	25	29	29	28	25	20
- työ- ja perheasioiden yhteensovittaminen	21	28	21	26	35	43
- perheasiat	11	10	8	12	13	10
- terveys	14	11	10	6	4	4
- ei huolia	18	16	24	17	12	18
- muut	11	7	9	10	10	6
tyytyväisyys omaan elämäntilanteeseen 4-10 (ka)	8	8	8,3	8,2	8,2	8,2

Toimiasemittain tarkasteltuna työ on tärkeintä ylimmälle johdolle ikäluokasta riippumatta. Elintason merkitys korostuu nuorilla keskijohdossa ja ylimmässä johdossa työskentelevillä.

Eri elämäalueiden tärkeys näyttää olevan jokseenkin tasapainossa. Mitä vähemmän ylityötunteja vastaajalla on, sitä tärkeämpänä hän pitää vapaa-aikaa. Toisaalta tällä hetkellä pitkiä työpäiviä tekeville työ on tärkeämpää kuin lyhyttä päivää tekeville.

Elämäntilanne vaikuttaa arvostuksiin. Lapsettomat pitävät lapsiperheellisistä useammin vapaa-aikaa tärkeämpänä. Toisaalta lapsiperheellisille perheen kanssa vietettävä aika on merkityksellisempää kuin lapsettomille. Työorientaatio on ilmeinen, sillä lapsiperheellisyys ei vaikuta siihen, miten tärkeäksi työ koetaan.

Lapsettomille, naisille ja järjestöihmisille läheiset ystävyysuhteet ovat keskimäärin tärkeämpiä kuin muille.

Mielenkiintoista on tarkastella myös sitä, aiheutuuko asioiden tärkeysjärjestyksestä huolia muille elämänalueille ja mikä vaikutus ylityöillä on omaan harrastustoimintaan. Erityisryhmänä erottuvat edelleen lapsiperheelliset, joille työn ja perheen yhteensovittaminen ei suju ongelmitta. Sama todettiin jo alle 40-vuotiaiden tutkimuksessa.

Ylityöiden määrä ei vaikuta työhuoliin, vaan lievästi keskimääräistä enemmän työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseen. Tosin tämäkään ero ei ole tilastollisesti merkitsevä. Alle kouluikäisten lasten vanhemmat ovat sitä vastoin kovilla, sillä he kärsivät muita merkitsevästi enemmän työn ja perheen yhteensovittamisesta.

**Taulukko 10. Ylityöiden vaikutus vapaa-ajan aktiivisuuteen (%).
Yli ja alle 40-vuotiaat erikseen.**

	yli 40-vuotiaat				alle 40-vuotiaat			
	ei tee ylityötä	1-5 tuntia	6-10 tuntia	11– tuntia	ei tee ylityötä	1-5 tuntia	6-10 tuntia	11– tuntia
Montako tuntia teet ylityötä viikossa?								
osuus kaikista vastaajista (%)	15	35	33	17	18	56	17	9
N	178	406	391	198	183	586	177	95
Pidän fyysisestä kunnostani tarpeeksi huolta. (%)	49	50	46	30	53	47	38	27
Mihin käytät vapaa-aikasi? (%)								
- liikuntaa viikottain	66	71	68	50	67	69	59	61
- lasten (alle 17-vuotiaat) harrastukset viikottain	58	53	57	47	38	43	46	56
- lukeminen harrastuksena viikottain	45	48	45	36	35	30	29	33
- opiskelua viikottain	22	21	21	25	10	15	23	31
- järjestötoimintaa kuukausittain	18	20	27	18	12	12	17	19
- oleilu viikottain	62	57	55	40	-	-	-	-
- kulttuuria tai viihdetilaisuuksia kuukausittain	28	32	38	30	39	41	44	35
- ravintolassa, pubissa, tansseissa kuukausittain	17	17	22	21	38	38	41	41
Minulla on luottamustehtäv(i)ä.	43	50	56	58	28	26	30	33

Reilu puolet TEKin jäsenistä ikäluokasta riippumatta kokee, ettei pidä tarpeeksi huolta fyysisestä kunnostaan. Yli kaksi ylityötuntia päivässä tekevät yli 40-vuotiaat ja lapsiperheelliset arvioivat pitävänsä fyysisestä kunnostaan huolta keskimääräistä vähemmän. Alle 40-vuotiailla jo yksi ylityötunti päivässä heikentää kokemusta fyysisestä kunnosta huolehtimisesta.

Yli 40-vuotiailla ylityöiden määrä ei vaikuta viikottaiseen opiskeluun. Positiiviselta sen sijaan näyttää alle 40-vuotiaiden tilanne, sillä mitä enemmän vastaaja tekee töitä vapaa-ajallaan, sitä enemmän hän käyttää aikaansa opiskeluun. Voidaankin todeta, että ainakin osa alle 40-vuotiaiden vapaa-aikana tekemistä työtunneista näyttäisi kuluvan nimenomaan opiskelun parissa.

Yli 40-vuotiailla mm. liikunta- ja kulttuuriaktiivisuus sekä lasten harrastuksiin osallistuminen vähenivät niillä, jotka tekivät yli kaksi tuntia päivässä ylityötä. Alle 40-vuotiailla jo yksi ylityötunti laskee liikunta-aktiivisuutta, kaksi ylityötuntia päivässä

vähentää kulttuuri- ja viihdetilaisuuksissa käymistä.

Lapsiperheellisten aikaa kuluu lasten harrastuksissa viikottain, ja aika riittää harvoin esimerkiksi kulttuuri- tai viihdetilaisuuksissa käymiseen. Nelikymppisten keskuudessa lasten harrastukset vievät eniten aikaa.

Myös asuinpaikka vaikuttaa vapaa-ajan harrastusten rakenteeseen. Pääkaupunki-seudulla asuvat ovat keskimääräistä aktiivisempia kulttuuri- ja viihdetilaisuuksissa kävijöitä.

Nuorten alle 40-vuotiaiden ajankäyttö painottuu enemmän kotiympäristön ulkopuoliseen harrastamiseen (ravintolat, kulttuuri- ja viihdetilaisuudet), kun yli 40-vuotiailla paino on kotiympäristössä (lukeminen, lasten harrastukset, asukasyhdistystoiminta). Aktiivisimpia järjestöihmisiä tosin ovat yli 55-vuotiaat.

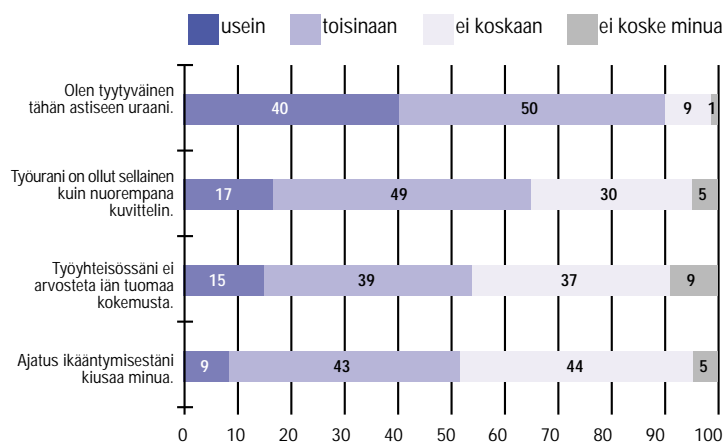
6 Työurakokemuksia

Moni yli 40-vuotias peilaa työuransa etenemistä menneiden kokemusten ja tulevaisuuden toiveiden kautta. Työurakokemukset ovat keskeisiä työssäjaksamisen ja työelämässä viihtymisen kannalta. Keskityimme kyselyssä siihen, miten yli 40-vuotiaat TEKin jäsenet arvioivat työuransa etenemistä, ovatko he kokeneet syrjintää työmarkkinoilla, moniko on ollut ulkomailla ja mitä he ajattelevat eläkkeelle siirtymisestä.

6.1. Työura ja ikääntyminen

Noin 40 % vastaajista on täysin tyytyväinen tähänastiseen uraansa ja useimman työura on edennyt jokseenkin nuoruuden odotusten mukaisesti. Vakavaa ikädiskriminaatiota kokee harva. 15 % kokee usein, ettei iän tuomaa kokemusta arvosteta riittävästi. Alle joka kymmenettä oma ikääntyminen kiusaa usein.

Kuva 13. Kuinka usein seuraavat ajatukset tulevat mieleesi? Osuudet kaikista vastaajista (%). 41–63 -vuotiaat.

Ylin johto on selvästi keskijohtoa ja asiantuntijoita tyytyväisempi tähänastiseen uraansa. Ylimmästä johdosta 57 %, keski johdosta 38 % ja asiantuntijoista 30 % on usein tyytyväinen tähänastiseen uraansa. Noin joka kymmenes asiantuntija (11 %) tai keski johdossa työskentelevä (8 %) ei ole koskaan tyytyväinen uraansa, ylimmästä johdosta näin ajattelevien osuus on vain 4 %.

Sekä miehet että naiset ovat yhtä tyytyväisiä tähänastiseen uraansa.

Miehet arvioivat naisia useammin työuran edenneen nuoruuden toiveiden mukaan. Miehistä 18 % ja naisista 9 % kokee usein uran edenneen, kuten he olivat nuoruudessaan kuvitelleet. Ylimmässä johdossa (24 %) työskentelevät ja yksityisyritykset (28 %) useammin kuin keskijohto- tai asiantuntijatehtävissä työskentelevät (14 % kummasakin) tuntee usein uransa edenneen nuoruuden kuvitelmiensa kaltaisesti.

Ikä vaikuttaa ikädiskriminaation kokemiseen. Yli 55-vuotiaista reilu neljännes (21 %), 50–54-vuotiaista 17 % tuntee usein, ettei työyhteisössä arvosteta riittävästi iän tuomaa kokemusta, alle 50-vuotiaiden joukossa vastaava osuus on 13 %.

Asiantuntijat kokevat useimmin, ettei iän tuomaa kokemusta arvosteta riittävästi. Asiantuntijoista joka viides (21 %), keski johdosta joka kuudes (15 %) ja ylimmästä johdosta alle joka kymmenes (8 %) on usein sitä mieltä, ettei heidän työyhteisössään arvosteta iän tuomaa kokemusta riittävästi.

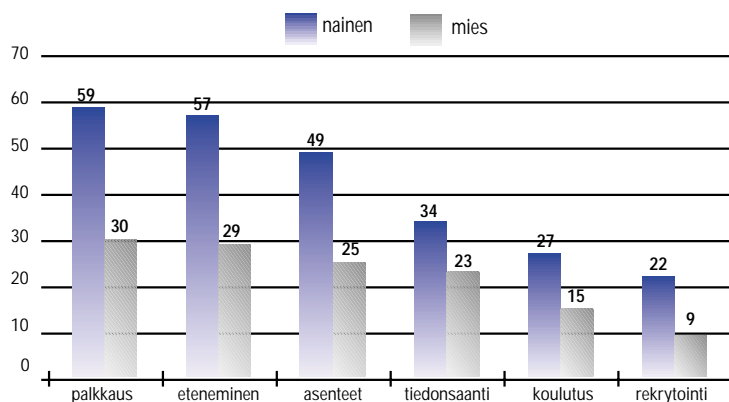
6.2. Eriarvoinen kohtelu

Koetko joutuneesi eriarvoisesti kohdelluksi työelämässä seuraavissa tilanteissa? -kysymyksellä kartoitettiin yli 40-vuotiaiden kokemuksia syrjinnästä sekä nykyisessä työpaikassa että aiemmin työuran varrella.

Sukupuoli erottelee vastauksia hyvin voimakkaasti. Tämä on mielenkiintoista, sillä totesimme jo aiemmin, että naisten ja miesten arviot työtyytyväisyydestä tai työuran onnistumisesta eivät poikkea toisistaan.

Eriarvoinen kohtelu työmarkkinoilla on yllättävän yleistä²⁹. Palkkauksen suhteen syrjintää on kokenut jossakin vaiheessa työuraansa kolmannes, etenemismahdollisuuksissa ja esimiesten tai kollegoiden aseenteissa muutama prosenttiyksikkö vähemmän. Tiedonsaannissa on ollut vaikeuksia joka neljännellä, koulutukseen pääsystä reilulla kuudesosalla. Rekrytointisyrjintää on kokenut joka kymmenes jossakin vaiheessa työuraansa.

Kuva 14. Koen joutuneeni eriarvoisesti kohdelluksi työelämän seuraavissa tilanteissa. Miehet ja naiset erikseen (%). 41–63 -vuotiaat.

²⁹ Analyysiin otettiin vain ne, jotka ovat toisen palveluksessa, ei siis yksityisyrityksiä.

Naiset ovat kokeneet miehiä useammin syrjintää kaikissa ikäluokissa. Huomionarvoista kuitenkin on, että mitä varttuneempi nainen on, sitä useammin hän on kokenut syrjintää – etenkin palkkauksen ja etenemismahdollisuuksien kohdalla. Samaa ei ollut huomattavissa miesten keskuudessa, vaan syrjintäkokemukset ovat samanlaiset iästä riippumatta. Tätä kysymystä ei esitetty alle 40-vuotiaiden kyselyssä, joten vertailutietoa nuorempiin ei ole.

Syrjintäkokemukset nykyisessä ja aiemmissa työpaikoissa korreloivat voimakkaasti keskenään. Tämä kertoo siitä, että sama vastaaja on kokenut syrjintää työpaikasta riippumatta.

Huomionarvoista on myös se, että mitä vanhempana tutkinto on suoritettu, sitä useampia syrjintäkokemuksia vastaajalla on ollut jossakin vaiheessa työuraa. Kyse on mitä ilmeisemmin työmarkkinoiden arvostuksista. Keskimääräisin valmistumisajoin valmistuneiden työuria edistetään useammin kuin valmistumisen viivästyneiden. Erityisen selvästi tämä tuli esille palkkauksessa ja etenemismahdollisuuksissa.

Eriarvoinen kohtelu tämän hetkisessä työpaikassa. Paitsi sukupuoli myös toimiasema selettää eriarvoista kohtelua. Asiantuntijat ja keskijohto kokevat ylempää johtoa useammin palkkauksellista, etenemismahdollisuuksiin liittyvää ja asenteellista eriarvoisuutta nykyisessä työpaikassa. Tiedonsaanti on ongelma myös neljännekselle asiantuntijoista.

**Taulukko 11. Koen joutuneeni eriarvoisesti kohdelluksi tässä työpaikassa (%).
Miehet ja naiset erikseen. Toimiasemat erikseen. 41–63 -vuotiaat.**

	Mies	Nainen	Asiantuntijat	Keskijohto	Ylin johto	Kaikki vastaajat
Palkkaus	22	39	29	26	15	24
Etenemismahdollisuudet	18	36	28	21	9	20
Työtovereiden tai esimiesten asenteet	17	33	25	20	11	19
Tiedon saanti	16	22	24	14	10	16
Työnantajan maksamaan koulutukseen pääsy	10	16	14	11	5	10
Työhönottotilanne	4	11	7	4	3	5

Julkisella sektorilla työskentelevät kokevat tilastollisesti merkitsevästi useammin palkkauksellista ja työtovereiden tai esimiesten asenteellista eriarvoisuutta.

Kun asema otetaan mukaan tarkasteluun selviää, että asenteellinen syrjintä koskettaa julkisella sektorilla tasaisesti niin asiantuntijoita, keskijohtoa kuin ylintäkin johtoa. Sen sijaan yksityisellä sektorilla asenteellisuudesta kärsivät asiantuntijat (23 % yksityisen sektorin asiantuntijoista), keskijohdon saadessa heti parempaa kohtelua (19 % prosentilla kokemuksia eriarvoisesta kohtelusta). Johto kokee vain harvoin (9 %) eriarvoista kohtelua työtovereiden ja esimiehen asenteissa.

6.3. Ulkomailla työskentely

Taulukko 12. Faktoja ulkomailla työskentelystä.

	%-osuudet
Työskennellyt ulkomailla (kaikista vastaajista)	31
Niistä, jotka työskennelleet ulkomailla (%)	
- lähetettynä työntekijänä	65
- paikallisella sopimuksella	16
- sekä lähetettynä työntekijänä että paikallisella sopimuksella	19
Sukupuoli	
- miehistä	35
- naisista	19
Toimiasema	
- ylimmästä johdosta	40
- keskijohdosta	33
- asiantuntijoista	28
Kumppanin tai perheen kanssa	60
Ulkomaillaoloaika (ka)	2,5 vuotta
Paluuikä (ka)	39,5 vuotta

Kolmannes (31 %) kaikista vastaajista on työskennellyt ulkomailla joko paikallisella sopimuksella tai lähetettynä työntekijänä jossakin vaiheessa elämäänsä. Useimmiten ulkomaille lähdetään lähetettynä työntekijänä. Näin on tehnyt 65 %. Paikallisella sopimuksella työskennelleitä on 16 %, loput 19 % on ollut sekä lähetettyinä työntekijöinä että omalla paikallisella sopimuksella. 81 % on työskennellyt valmistumisen jälkeen, 19 % opiskeluaikana³⁰.

Perillä ulkomailla ollaan keskimäärin 2,5 vuotta ja keskimääräinen Suomeen paluuikä on 39,5 vuotta. Suurin osa – 60 % – vie perheen tai kumppanin mukanaan.

Miehet ja tällä hetkellä johtotehtävissä olevat ovat aktiivisimmin työskennelleet ulkomailla. Ulkomailla työskentely ei ole yleistynyt vuosien varrella. Yli 50-vuotiaat ovat jopa työskennelleet nuorempiaan hieman useammin ulkomailla. Kun yli 50-vuotiaista noin kolmannes on työskennellyt ulkomailla, 42–49-vuotiaista reilu viidennes.

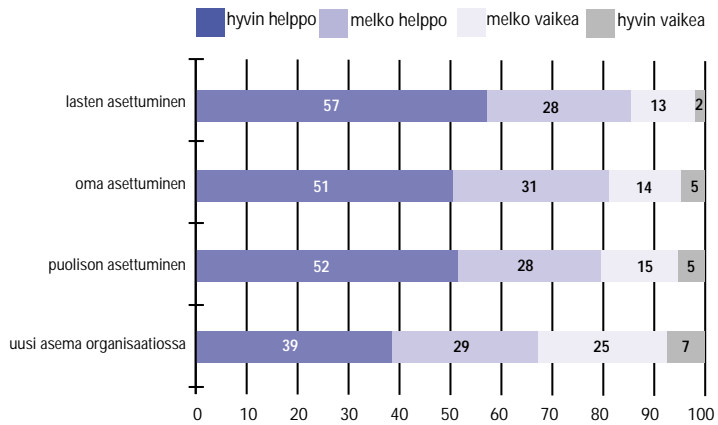
6.3.1. Suomeen paluu ja asettuminen

Suomeen asettuminen ulkomailla työskentelyn jälkeen ei välttämättä ole yksinkertaista. Luonnollisesti ulkomailla vietettyjen vuosien määrä vaikuttaa asettumiseen ja neljä ulkomaan vuotta näyttää olevan rajapyykki oman asettumisen kannalta. Kun 1–3 vuotta ulkomailla olleista reilu 10 % kokee melko tai hyvin vaikeaksi asettumisen Suomeen, neljä vuotta ulkomailla työskennelleistä noin joka neljäs, viisi vuotta työskennelleistä jo joka kolmas.

Kolmannes (31 %) lähetetyistä työntekijöistä on kokenut paluun jälkeen uuden aseman organisaatiossa melko tai hyvin vaikeaksi. Uuden aseman löytyminen organisaatiossa vaikeutuu, mikäli ulkomailla ollaan pidempään kuin kaksi vuotta. Alle kaksi vuotta ulkomailla olleista alle neljännes arvioi uuden aseman melko tai hyvin vaikeaksi, yli kaksi vuotta työskennelleistä jo kaksi viidestä (37 %).

30 Analyysit koskevat vain valmistumisen jälkeen ulkomailla työskennelleitä.

**Kuva 15. Oliko sinulla tai perheelläsi vaikeuksia asettua Suomeen? Prosentti-
osuudet niistä vastaajista, joita asia koskenut (%). 41–63 -vuotiaat.**

Oma tai puolison asettuminen ovat vaikeuttaneet viidenneksen elämää. Lapset näyttävät sopeutuvan parhaiten. Vanhempien arvion mukaan vain joka kuudes lapsi kokee asettumisen melko tai hyvin vaikeaksi.

6.4. Työelämä vai työelämästä poissiirtyminen?

Taulukko 13. Faktoja eläkeiästä ja työelämästä poisjäämisestä.

Eläkeikäarvio (ka)	62,1 vuotta
Jos sinulla olisi tällä hetkellä mahdollisuus valita työn jatkamisen ja työelämästä poissiirtymisen välillä, mitä tekisit?	%-osuudet
- jatkaisin työntekoa	61
- pitäisin vuorotteluvapaan	16
- siirtyisin osa-aikaeläkkeelle	15
- siirtyisin eläkkeelle	8
Vapaaehtoiset eläkesäästöt	
Maksan vapaaehtoista eläkevakuutusta.	33
Olen sijoittanut eläkerahastoon.	15
Työnantajani maksaa vapaaehtoista eläkevakuutusta minulle.	13

Jos sinulla olisi tällä hetkellä mahdollisuus valita työn jatkamisen ja työelämästä poissiirtymisen välillä, mitä tekisit? -kysymyksellä tiedustelimme vastaajilta, jatkaisivatko he mieluiten työelämässä, pitäisivätkö vuorotteluvapaan tai siirtyisivätkö he osa-aika-eläkkeelle tai eläkkeelle.

Suurin osa vastaajista (61 %) jatkaa mieluummin työntekoa kuin siirtyy eläkkeelle (8 %) tai osa-aikaeläkkeelle (15 %). Ylimmässä johdossa työskentelevistä 67 % jatkaisi työelämässä, asiantuntijoilla ja keskijohdolla vastaavat osuudet ovat 58 % ja 60 %. 55-vuotiaaksi asti tilanne pysyy muuttumattomana, mutta yli 55-vuotiaista jo reilu puolet haluaisi pois työelämästä.

Sekä naiset että miehet jatkaisivat yhtä halukkaasti työelämässä. Eri sektoreilla työskentelevien vastaukset eivät myöskään poikkea toisistaan.

Taulukko 14. Jos sinulla olisi tällä hetkellä mahdollisuus valita työn jatkamisen ja työelämästä poissiirtymisen välillä, mitä tekisit? (%) Ikäluokat erikseen.

	Osuudet kaikista vastaajista	N	41-44 vuotiaat	45-49 vuotiaat	50-54 vuotiaat	yli 55 vuotiaat
jatkaisin työntekoa	61	699	64	64	66	46
pitäisin vuorotteluvapaan	16	185	26	20	14	2
siirtyisin osa-aikaeläkkeelle	15	170	5	9	15	35
siirtyisin eläkkeelle	8	96	5	7	5	17
Yhteensä	100	1150	100	100	100	100

Yllättävän moni haluaisi hengähtää työelämässä. 16 % haluaisi jäädä vuorotteluvapaalle. Nuorimmasta ikäryhmästä, 41–44-vuotiaista, vuorotteluvapaata käyttäisi 26 %, 45–49-vuotiaista 20 %. Yli 50-vuotiaat jäisivät mieluummin osa-aikaeläkkeelle, 50–54-vuotiaista 15 % (sama osuus jäisi vuorotteluvapaalle) ja yli 55-vuotiaista jo reilu kolmannes (35 %) siirtyisi osa-aikaeläkkeelle.

Vuorotteluvapaa kiinnostaa iästä riippumatta keskimääräistä enemmän naisia, osa-aikaeläke miehiä. Naisista 28 %, miehistä ainoastaan 14 % haluaisi jäädä vuorotteluvapaalle. Toisaalta miehistä 16 % ja naisista 6 % jäisi osa-aikaeläkkeelle.

Lapsiperheellisyys vaikuttaa myös vuorotteluvapaaahalukkuuteen. Alle kouluikäisten ja kouluikäisten lasten vanhemmista 22 % pitää vuorotteluvapaata mahdollisuutena. Yli 16-vuotiaiden vanhemmista tai lapsettomista vastaava osuus on 11 %.

Yksityisyrittäjät jäisivät mieluummin osa-aikaeläkkeelle. Heistä kolmannes päätyisi tähän ratkaisuun, vieraan palveluksessa olevista alle kuudennes. Kokopäiväeläkettä harkitsevien miesten osuus on 9 %, naisten 2 %.

Kolmannes (33 %) maksaa vapaaehtoista eläkevakuutusta, 15 % on sijoittanut eläkerahastoon. Yksityisellä sektorilla työskentelevistä 36 %, julkisella sektorilla työskentelevistä 22 % maksaa vapaaehtoista eläkevakuutusta. Ylimmästä johdosta 42 %, keskijohdosta 31 % ja asiantuntijoista 29 % maksaa vapaaehtoista eläkevakuutusta. 50–54-vuotiaista 41 % maksaa eläkevakuutusta ja muista ikäluokista noin kolmannes.

Työnantajien maksamia vapaaehtoisia eläkevakuutuksia on 13 prosentilla ja ne koskevat melkein yksinomaan yksityisellä sektorilla työskenteleviä. Yksityisellä sektorilla työskentelevistä 15 prosentille työnantaja maksaa vapaaehtoista eläkevakuutusta, julkisella sektorilla ainoastaan 3 prosentille.

Toimiasema vaikuttaa merkittävästi eläkevakuutuksen maksuun. Ylimmästä johdosta 25 prosentille työnantaja maksaa vapaaehtoista eläkevakuutusta, kun asiantuntijoilla ja keskijohdolla vastaavat osuudet ovat 8 % ja 9 %. Iän karttuessa eläkevakuutusten osuus kasvaa. Kun 41–44-vuotiaista 9 prosentille maksetaan eläkevakuutusta, yli 55-vuotiaista jo 17 prosentille.

6.4.1. Miksi pois työelämästä?

Kyselyssä tiedusteltiin sitä, minkä vuoksi vastaajat haluavat pois työelämästä – joko vuorotteluvapaalle tai koko- tai osa-aikaiselle eläkkeelle. Läheiset, vapaa-aika sekä ter-

veyden ylläpitäminen nousevat tärkeimmiksi syiksi. Reilu kaksi kolmasosaa työelämästä poisjäännistä haaveilevista kertoo näiden olevan tärkein selittäjä. Reilu kaksi viidestä ilmoittaa tämän hetken suuren työmäärän vaikuttavan paljon asiaan.

Taulukko 15. Jos pitäisin vuorotteluvapaan, siirtyisin osa-aikaeläkkeelle tai eläkkeelle, seuraavat seikat vaikuttaisivat paljon tai melko paljon ratkaisuni. Työelämästä poisjäämisvaihtoehdot erikseen (%). 41–63 -vuotiaat.

	vuorottelu- vapaa	osa- aikaeläke	eläke	kaikki
Minulla olisi enemmän aikaa olla läheisten kanssa.	70	73	74	70
Haluan antautua harrastuksille, järjestötoiminnalle jne.	69	68	71	69
Haluan päästä terveenä eläkkeelle.	48	78	76	64
Minulla on liian suuri työmäärä.	40	42	44	40
Terveydentilani heikkeneminen.	22	20	25	22
Haluan antaa tilaa nuoremmille.	7	37	29	21
Ikääntyvää työntekijää ei arvosteta työpaikallani.	7	24	32	17
Liian suuret työn vaatimukset.	17	14	20	15
Työni mielenkiinnostomuus.	12	16	24	15
Vaikeus pysyä työelämän kehityksessä mukana.	9	15	26	13

Suurimmalle osalle lisääntyvä aika läheisten kanssa ja omaan harrastustoimintaan vaikuttaisi päätökseen ratkaisevasti. Liian suuri työmäärä (noin 40%) ja huoli tämän hetken terveydentilasta (reilu 20%) vaikuttavat yhtä painokkaasti vuorotteluvapaata, osa-aikaeläkettä tai eläkettä harkitsevien toiveisiin. Eläkepäätöstä harkitsevilla kaikki osa-alueet ovat osa-aikaeläkettä tai vuorotteluvapaata harkitsevia voimakkaammin esillä.

Liian suuret työn vaatimukset vaikuttavat keskimääräistä useammin vuorotteluvapaa-päätöstä harkitseviin. Tämä tukee aiemmin jo sivulla 39 todettua: vuorotteluvapaata harkitsevilla on keskimääräistä enemmän työhuolia ja työn ja perheen yhteensovittamisen ongelmia.

Eläkettä tai osa-aikaeläkettä harkitsevilla korostuvat terveystieteiden ja ikäyrjintä vuorotteluvapaalle aikovia useammin. Osa-aikaeläkepäätöstä harkitsevat haluavat keskimääräistä useammin antaa tilaa nuoremmille työmarkkinoilla.

Julkisella sektorilla työskentelevät perustelevat työstä poisjääntään (joko vuorotteluvapaata, osa-aikaeläkettä tai eläkettä) useammin liialla työmäärällä ja suurilla työn vaatimuksilla. Julkisella sektorilla työskentelevistä noin kolmannekselle (29 %) liian suuri työmäärä vaikuttaa päätökseen paljon, kun yksityisellä puolella vastaava osuus on alle viidennes (18 %). Myös melko paljon vastanneiden osuus on julkisella sektorilla suurempi (28 %) kuin yksityisellä (18 %).

Keskijohto ilmoittaa suuren työmäärän vaikuttavan keskimääräistä useammin työelämästä poisjäämiseen. Heistä 28 %, asiantuntijoista 18 % ja ylimmästä johdosta 16 % ilmoittaa liian työmäärän vaikuttavan paljon poisjääntiin.

Keskijohdosta ja asiantuntijoista joka kymmenes ilmoittaa arvostuksen puutteen vaikuttavan paljon ratkaisuun. Yhtä moni sanoo arvostuksen puutteen vaikuttavan melko paljon. Ylimmästä johdosta vastaavaa ei ole kokenut kuin muutama.

Sukupuolten välillä on selvä laadullinen ero, sillä naisista noin kahdelle kolmesta (61 %) läheisten kanssa vietettävä aika vaikuttaa paljon päätökseen jäädä pois työelämästä. Miehistä näin arvioi kaksi viidestä (38 %). Miehet ilmoittavat naisia useam-

min läheisten vaikuttavan päätökseen melko paljon.

Läheiset vaikuttavat myös lapsiperheellisten arvioihin. Lapsiperheellisistä 44 % arvioi läheisten vaikuttavan päätökseen paljon, kun lapsettomilla vastaava osuus on 26 %.

Miehet ilmoittavat naisia useammin työelämän kehityksen olevan liian nopeaa. Miehistä 5 %, naisista ei kukaan arvioi työelämän kehityksellä olevan paljon merkitystä päätökseen. Miehistä 10 % ilmoittaa asialla olevan melko paljon vaikutusta, naisista vain 3 %.

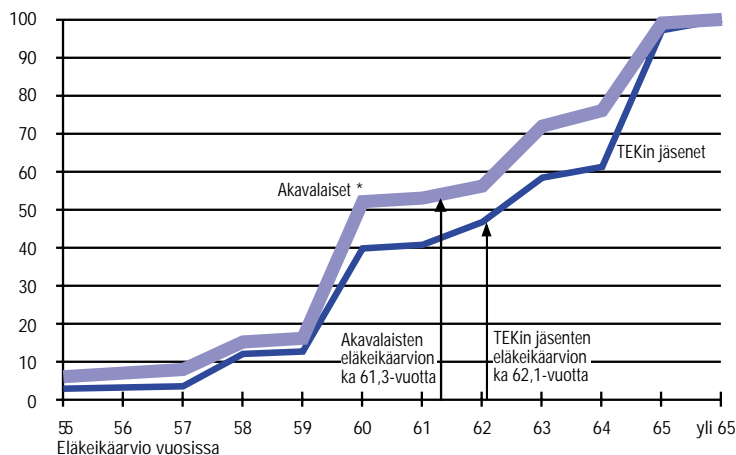
Miehet kokevat ikääntymisen arvostuksen puutteen voimakkaammin kuin naiset. Joka kymmenes mies, ei yksikään nainen, arvioi, että vanhenevaa työntekijää ei arvosteta, mikä vaikuttaa paljon heidän päätökseensä. Melko paljon vaikutusta arvostuksen puutteella on sekä miehistä että naisista 8 prosentille.

Ikääntyvän työntekijän arvostuksen puutteessa 55-vuotta näyttää olevan rajapyykki. Yli 55-vuotiaista arvostuksen puutetta tuntee huomattavasti useampi, vaikka heidänkään osuutensa ei ole korkea.

6.4.2. Minkä ikäisenä eläkkeelle?

Vastajat suunnittelevat jäävänsä eläkkeelle keskimäärin 62,1 vuotiaana. Julkisella sektorilla työskentelevät suunnittelevat olevansa työelämässä 62,8-vuotiaiksi, yksityisellä sektorilla 62,0-vuotiaiksi.

Kuva 16. Minkä ikäisenä aiot jäädä eläkkeelle? (kumulatiivinen jakauma)

* Akavan työmarkkinatutkimus 2000.

Toimiasema ja ikä vaikuttavat vastauksiin. Asiantuntijoiden keskimääräinen eläkeikäarvio on 62,5 vuotta, kun keskijohto aikoo jättää työelämän 62,0-vuotiaana. Ylin johto suunnittelee jättäytyvänsä työelämästä aiemmin, keskimäärin 61,7-vuotiaana. Yksityisyritykset aikovat eläköityä keskimääräistä nuorempana, 61,5-vuotiaana. Tosin heidän joukossaan keskihajonta on suurin.

Mitä nuorempi vastaaja, sitä aiemmin hän arvioi jäävänsä eläkkeelle.

Tämän hetken arviot työelämän houkuttelevuudesta vaikuttavat eläkkeelle

siirtymisarvioihin. Ne, jotka tällä hetkellä jatkaisivat työntekoa, arvioivat jäävänsä eläkkeelle 62,6-vuotiaana, kun taas eläkettä mahdollisuutena pitävät arvioivat jäävänsä eläkkeelle aiemmin, keskimäärin 61,1-vuotiaana. Osa-aikaeläkettä (61,6) tai vuorotteluvapaata (61,5) tällä hetkellä miettivien arviot menevät näiden kahden ryhmän väliin.

Ne, joille työnantaja maksaa vapaaehtoista eläkevakuutusta, aikovat jäädä eläkkeelle 61,2-vuotiaana. Ne, joille työnantaja ei maksa eläkevakuutusta, 62,6-vuotiaana. Mitä nuorempana vastaaja aikoo jäädä eläkkeelle, sitä useammin hän maksaa vapaaehtoista eläkevakuutusta tai on sijoittanut eläkerahastoon.

Kuvasta 16 näemme, että arvioitu eläköityminen kulminoituu kahteen ikävuoteen. Vastaajista 27 % arvioi jäävänsä eläkkeelle 60-vuotiaana, 36 % 65-vuotiaana. Alla oleva taulukko esittää yhteenvedona edellä jo sanallisesti esitetyn.

Taulukko 16. Vertailu 60- ja 65-vuotiaana eläkkeelle aikovista.

	eläkkeelle 60-vuotiaana	eläkkeelle 65-vuotiaana
Prosenttia vastaajista	27	36
N	303	404
Toimiasema		
- asiantuntija	25	43
- keskijohto	40	32
- ylin johto	35	25
Miehiä	86	89
Yksityisellä sektorilla toimivia	86	82
Keski-ikä	48,9	49,4
Avio-/tai avoliitossa	85	87
Tyytyväinen työhönsä	96	96
Vapaa-ajalla tunteja (ka)	8,5	7,9
Teen liikaa töitä elämäkumppanin mielestä.	55	51
Jos sinulla olisi tällä hetkellä mahdollisuus valita työn jatkamisen ja työelämästä poissiiirtymisen välillä, mitä tekisit?		
- jatkaisin työntekoa	56	70
- siirtyisin vuorotteluvapaalle	18	13
- siirtyisin osa-aikaeläkkeelle	17	12
- siirtyisin eläkkeelle	8	5
Maksan vapaaehtoista eläkevakuutusta.	43	18
Olen sijoittanut eläkerahastoon.	19	10
Työnantajani maksaa vapaaehtoista eläkevakuutusta minulle.	16	8
Mikä aiheuttaa eniten huolia tällä hetkellä?		
- työ	27	29
- perhe	10	11
- työ- ja perheasioiden yhteensovittaminen	26	22
- terveys	13	10
- talous	5	4
- muu	3	6
- ei huolia	17	18
Vietän liian vähän aikaa perheen kanssa.	37	33

Tämän hetken toimiasema, jo tällä hetkellä työelämästä poissiiirtymistä harkitsevat ja eläkesäästöt – joko omat tai työnantajan maksamat – erottavat selvästi 60-vuotiaana eläkkeelle haluavat työelämässä 65-vuotiaaksi jatkavista.

Perhesuhteet, sukupuoli tai tyytyväisyys tämän hetken työtehtävään eivät vaikuta eläkeikäarviioon. Aiemmin eläkkeelle aikovista lievästi useampi kokee perheen ja työn yhteensovittamisen hankalaksi tällä hetkellä.

6.5. Yhteenveto

Useimmat vastaajat ovat tyytyväisiä tähänastiseen työuraansa. Työura on myös edennyt jokseenkin nuoruuden odotusten mukaisesti. Ylin johto on muita toimiasematasoja tyytyväisempi.

Kolmannes kaikista vastaajista on kokenut palkkauksen ja etenemismahdollisuuksien suhteen syrjintää jossakin vaiheessa työuraansa. Asenteellisuutta ja tiedon saannin ongelmia on kokenut neljännes.

Vaikka miehet ja naiset ovat yhtä tyytyväisiä uraansa ja tämän hetkiseen työtehtäväänsä, suurimmalle osalle naisista eriarvoinen kohtelu eri muodoissaan on tuttua työelämässä. Mitä varttuneempi nainen on, sitä useammin hän on kokenut syrjintää. Nuorimmallakin ikäluokalla (41–44-vuotiaat) naisten kokemat syrjintätilanteet ovat miehiä yleisempiä.

Asiantuntijat ja keskijohto kokevat ylintä johtoa useammin eriarvoista kohtelua. Työmarkkinat myös arvostavat tutkinnon suorittamista. Mitä vanhempana tutkinto on suoritettu, sitä useampia syrjintäkokenemuksia vastaajalla on ollut jossakin vaiheessa työuraa.

Kolmannes vastaajista on työskennellyt ulkomailla, useammin lähetettynä työntekijänä kuin paikallisella sopimuksella. Kolmannes (31%) lähetetyistä työntekijöistä on kokenut paluun jälkeen uuden aseman organisaatiossa melko tai hyvin vaikeaksi. Organisaatiotasolla uusi asema vaikeutuu, mikäli ulkomailla ollaan pidempään kuin kaksi vuotta. Neljä ulkomaan vuotta näyttää olevan rajapyykki Suomeen asettumisen kannalta. Tätä pidempään ulkomailla olleet ovat kokeneet asettumisen keskimääräistä vaikeammaksi.

Suurin osa alle 55-vuotiaista jatkaa mieluummin työntekoa kuin siirtyy työelämän ulkopuolelle. Naisten ja miesten työelämässä jatkamishalussa ei ole eroja. Sen sijaan naiset pitävät vuorotteluvapaata mahdollisena vaihtoehtona, kun taas miehet ennemminkin osa-aikaeläkettä.

Nuorimmat pitävät vuorotteluvapaata kiinnostavana mahdollisuutena, varttuneemmat osa-aikaeläkettä. 42–44-vuotiaista reilu neljännes ja 45–49-vuotiaista viidennes jäisi vuorotteluvapaalle. 50–54-vuotiaista kolmannes jäisi joko vuorotteluvapaalle tai osa-aikaeläkkeelle. Yli 55-vuotiaista jo reilu puolet haluaisi eläkkeelle – ainakin osittain.

Paremmat mahdollisuudet viettää aikaa läheisten kanssa, antautuminen omalle harrastus- ja järjestötoiminnalle, terveyden ylläpitäminen sekä liian suuri työ määrä ovat tärkeimpiä selittäjiä työelämästä poishaluavilla. Keskijohto ja julkisella sektorilla työskentelevät arvioivat liiallisen työn vaikuttavan päätökseen muita ryhmiä useammin.

Vastaajat suunnittelevat jäävänsä eläkkeelle keskimäärin 62,1-vuotiaina. Julkisella sektorilla työskentelevät suunnittelevat olevansa työelämässä noin vuotta pidempään kuin yksityisellä sektorilla työskentelevät. Asiantuntijoiden eläkeikäarviot ovat korkeammat kuin keskijohdon tai ylimmän johdon.

Työskentely ylimmässä johdossa, jo tällä hetkellä työelämästä poissirtymisen mahdollisuutena näkevät ja eläkesäästöt – joko omat tai työnantajan maksamat – erottavat selvästi 60-vuotiaana eläkkeelle haluavat työelämässä 65-vuotiaaksi jatkavista.

7 Yhteenveto

Tekniikan akateemisten työorientaatio on vankka ja työtyytyväisyys korkea. Noin kaksi viidestä yli 40-vuotisaasta on usein tyytyväinen työuraansa ja toisinaan näin ajattelevien osuus nousee puoleen. Tyytyväisyys pohjautuu työn sisältöön, ei niinkään työn ulkopuolisiin seikkoihin. Työajan joustavuus ja työpaikan ilmapiiri ovat tärkeitä, hyvät tulot eivät niinkään.

Näkyvät työtulokset merkitsevät yli 40-vuotiaille nuorempia enemmän – ylimmälle johdolle eniten. Samoin työpaikan varmuus merkitsee varttuneemmille johtotehtävissä työskenteleville nuorempia enemmän. Alle 40-vuotiaille johtotehtävissä toimiville johtajuus ja arvostettu asema on merkityksellisempää kuin varttuneemmille johtajille. Nuoret ylimmässä johdossa toimivat arvostavat myös hyviä tuloja muita enemmän.

Mitä nuorempi vastaaja on, sitä tärkeämpiä työtehtävän suomat etenemismahdollisuudet ja ammatillinen kehittyminen ovat hänelle. Työpaikan varmuus ja joustavuus työaikojen suhteen ovat merkityksellisiä iästä riippumatta – tosin keski johdolle ja asiantuntijoille tärkeämpiä kuin ylimmälle johdolle.

Työtyytymättömät muodostavat hyvin marginaalisen ryhmän. Heille tämänhetkinen työtehtävä on ollut ainoa mahdollisuus ja siihen on ajautettu muita useammin. Heillä on vaikeuksia ihmisten johtamisessa, yhteistyösuhteissa ja oman alan seurannassa enemmän kuin muilla. Samoin he kokevat useammin, ettei iän tuomaa kokemusta arvosteta. Eriarvoinen kohtelu palkkauksessa ja etenemismahdollisuuksissa on myös keskimääräistä tutumpaa.

Älätään työtyytymättömät eivät eroa työtyytyväisistä, mutta asiantuntijuus heidän keskuudessaan on erittäin merkittävästi yleisempää kuin työtyytyväisten joukossa. Työtyytymätön työskentelee useammin yksityisellä kuin julkisella sektorilla. Reilu kahdeksankymmentä prosenttia työtyytymättömistä on miehiä.

Ikään katsomatta noin neljä viidestä TEKin jäsenestä tekee ylityötä, varttuneimmat nuorempiaan huomattavasti enemmän. Ylin johto tekee ikäluokasta riippumatta eniten ylityötä, keski johdon ylityötunnit jäävät ylimmän johdon ja asiantuntijoiden väliin. Huomionarvoista kuitenkin on, että asiantuntijoiden vapaa-aikana tekemät tunnit kohoavat eniten iän karttuessa.

Eri elämänvaiheessa työhön käytettävien tuntien määrä vaikuttaa eri tavalla kiireen kokemuksiin niin työelämässä kuin vapaa-aikana. Alle 40-vuotiailla jo vähäisempi ylityömäärä vaikuttaa negatiivisesti ajanhallintaan. Yli 40-vuotiailla 11 tuntia tai sitä useampi työtunti viikottain vapaa-ajalla, alle 40-vuotiailla jo kuusi tuntia viikottain lisää riittämättömyyden tunteita. Näiden rajapyykkien ylittämisen jälkeen ammatillinen kouluttautuminen työelämässä kärsii ja tyytymättömyys työtehtävien vaatimusten täyttämättä jättämisestä lisääntyy. Samoin aika ei tunnu riittävän tarpeeksi omiin harrastuksiin tai fyysisen kunnon ylläpitoon.

Ylitöiden lisääntyminen on pois lasten ja perheen kanssa vietettävästä ajasta. Yli 40-vuotiaista alle 17-vuotiaiden lasten vanhemmista lasten etäännyttämisestä ylitöiden vuoksi pelkää usein reilu kymmenes ja reilu kaksi viidestä arvioi viettävänsä liian vähän aikaa perheen kanssa. Huolestuttavaa on, että osuudet ovat nousseet alle 40-vuotiaista. Erityisesti varttuneemmilla asiantuntijoilla ajankäyttö perheen kanssa on vähentynyt, muissa toimiasemissa työskennelleillä pysynyt samana.

Lapsiperheelliset – etenkin alle kouluikäisten lasten vanhemmat – kaipaavat omaa harrastustoimintaa iästä riippumatta. Alle 17-vuotiaiden lasten vanhempien parisuhde on myös eniten koetuksella, sillä heistä noin puolet arvioi viettävänsä liian vähän aikaa elämäkumppanin kanssa. Pienten lasten vanhemmille työn ja perheen yhteensovittaminen on erityisen hankalaa. Kahdelle viidestä alle kouluikäisen vanhemmasta yhteensovittaminen aiheuttaa eniten huolia tällä hetkellä, kun kouluikäisten vanhemmista näin arvioi kolmannes.

Yli 40-vuotiailla naisilla ystävien tapaamiseen ei ole riittävästi aikaa. Varttuneempien naisten arviot oman työn liiallisuudesta ovat nousseet miesten tasolle. Kun alle 40-vuotiaista naisista kolmannes kokee oman työntekonsa liialliseksi, yli 40-vuotiaista naisista näin tuntee yli puolet. Yli 40-vuotiaat naiset myös kokevat nuoremmista naiskollegoistaan poiketen koulutuksen ja työn laadun suhteen riittämättömyyttä miehiä useammin.

Naiset ja miehet arvioivat työuraansa hyvin positiivisesti, myöskään työtyytyväisyys ei eroa sukupuolen mukaan. Eriarvoinen kohtelu työmarkkinoilla on naisille sen sijaan huomattavasti tutumpaa kuin miehille. Kaksi viidestä naisesta ja reilu viides mies miehistä tuntee tulleensa palkkauksellisesti eriarvoisesti kohdelluksi nykyisessä työpaikassaan. Syrjintä etenemismahdollisuuksissa ja työtovereiden tai esimiesten asenteissa on häirinnyt joka kolmatta naista ja joka kuudetta miestä.

Suurin osa vastaajista on tyytyväinen tämän hetken elämäntilanteeseensa. Alle 40-vuotiaiden vastaukset ovat samansuuntaiset. Tosin alle 40-vuotiaiden joukossa erinomaiseksi tulevaisuuden arvioivien osuus on noin 20 prosenttiyksikköä korkeampi kuin yli 40-vuotiailla. Keskijohdolla ja asiantuntijoilla tämän hetken elämäntilanteen erinomaiseksi arvioivien osuus on alhaisempi kuin vastaavissa asemissa työskentelevillä nuorilla.

Eri elämänalueiden tärkeys näyttää olevan jokseenkin tasapainossa. Tällä hetkellä pitkiä työpäiviä tekevät pitävät työelämää keskimääräistä tärkeämpänä. Toisaalta mitä vähemmän on ylityöntunteja, sitä tärkeämpää on vapaa-aika.

Oma elämäntilanne vaikuttaa myös arvostuksiin. Vaikka lapsiperheellisyys ei vaikuta työn tärkeänä kokemiseen, lapsiperheelliset kuitenkin pitävät vapaa-aikaa ja ystävyysuhteita vähemmän tärkeinä kuin lapsettomat. Toisaalta perheen merkitys on sitä suurempi, mitä nuoremmat lapset vastaajalla on.

Työelämästä poissiirtyminen kiinnostaa tällä hetkellä useammin keskijohtoa ja asiantuntijoita kuin ylintä johtoa. Kustakin toimiasemasta kuitenkin enemmistö jatkaa työelämässä. Yli 55-vuotiaista reilu puolet haluaisi eläkkeelle – ainakin osittain.

Huomionarvoista on myös, että reilu neljännes alle 17-vuotiaiden lasten vanhemmista pitää vuorotteluvapaata mahdollisuutena. Vuorotteluvapaa kiinnostaa useampaa naista kuin miestä. Sen sijaan useampi mies näkee osa-aikaeläkkeen mahdollisuutena.

Paremmat mahdollisuudet viettää aikaa läheisten kanssa, antautuminen omalle harrastus- ja järjestötoiminnalle, terveyden ylläpitäminen sekä liika työmäärä ovat tärkeimpiä selittäjiä työelämästä poishaluvilla.

Vastaajat suunnittelevat jäävänsä eläkkeelle keskimäärin 62,1-vuotiaina. Vaikka ylin johto näkeekin tällä hetkellä työelämästä siirtymisen harvemmin vaihtoehtona, he arvioivat jäävänsä eläkkeelle asiantuntijoita ja keskijohtoa aiemmin.

Ylin johto maksaa selvästi keskijohtoa ja asiantuntijoita useammin vapaaehtoista eläkevakuutusta. Heistä myös neljännekselle työnantaja maksaa vapaaehtoista eläkevakuutusta. Näin heillä on varhentuneeseen eläköitymiseen paremmat taloudelliset mahdollisuudet kuin keskijohdolla ja asiantuntijoilla.

Vastaamisohje: Ympyröi tai kirjoita oma vastauksesi sille varattuun tilaan. Jätähän vastauskuoren postiin viimeistään 27.4. mennessä. Postimaksu on maksettu puolestasi.

Muistathan, että voit halutessasi täyttää lomakkeen sähköisesti osoitteessa <http://www.tek.fi/hyvinvointi/>

1 Mikä on sukupuolesi?

- 1 mies
2 nainen

2 Mikä on syntymävuotesi?

19 ____

TYÖELÄMÄ

Jos olet työelämän ulkopuolella, jätä työtä ja työelämää koskevat kohdat tyhjiksi.

3 Työskenteletkö

- 1 julkisella sektorilla (kunta, valtio)
2 yksityisellä sektorilla

4 Millainen on työsuhteesi?

- 1 määräaikainen, ____kk
2 toistaiseksi voimassa oleva
3 olen yksityisyrittäjä
4 muu, mikä _____

5 Jos työsuhteesi on määräaikainen, mikä seuraavista vaihtoehtoista toteutuu todennäköisimmin sopimuksen päättymisen jälkeen:

- 1 työ jatkuu määräaikaisella sopimuksella
2 työ vakinaistetaan
3 määräaikainen työ toisessa yrityksessä
4 vakinainen työ toisessa yrityksessä
5 työttömyys
6 (osa-aika)eläkkeelle siirtyminen
7 muu, mikä _____

6 Kuinka mones päätoiminen työsuhde sinulla on valmistumisesi jälkeen? ____ työsuhde, joista ____ määräaikaista.

7 Pidätkö työtehtäväsi tällä hetkellä?

- 1 erittäin mielenkiintoisena
2 mielenkiintoisena
3 epämielikkäänä
4 täysin epämielikkäänä
5 en osaa sanoa

8 Mikä vaikutus seuraavilla asioilla on siihen, että olet nykyisessä työtehtävässäsi?

Vastausvaihtoehdot:
1 = ei lainkaan tai vähän vaikutusta
2 = jonkin verran vaikutusta
3 = melko paljon vaikutusta
4 = paljon vaikutusta

yleisesti arvostettu asema	1	2	3	4
johtava asema	1	2	3	4
itsenäinen asema	1	2	3	4
mahdollisuus toteuttaa omia ideoita				
ja näkemyksiä työssä	1	2	3	4
ei työtä työajan ulkopuolella	1	2	3	4
hyvät tulot suhteessa työmäärään	1	2	3	4
näkyvät työtulokset	1	2	3	4
ihmisten kanssa toimiminen	1	2	3	4
työpaikan varmuus	1	2	3	4
työpaikan imago	1	2	3	4
kansainvälinen toimintaympäristö	1	2	3	4
tehtävän kiinnostavuus	1	2	3	4
joustavuus työaikojen suhteen	1	2	3	4
etenemismahdollisuudet	1	2	3	4
mahdollisuudet kehittyä ammatillisesti	1	2	3	4
mahdollisuus tutkimustyöhön	1	2	3	4
työpaikan ilmapiiri	1	2	3	4
ainoa mahdollisuus kyseisellä hetkellä	1	2	3	4
ajauduin tehtävään sen enempää				
suunnittelematta	1	2	3	4
sukulaiset lähellä	1	2	3	4
mukava asuinympäristö	1	2	3	4

9 Mikäli olisit aloittamassa opintojasi, suorittaisitko edelleen DIn tai arkkitehdin tutkinnon?

- 1 kyllä, ehdottomasti
2 kyllä, mahdollisesti
3 en, opiskelisin jotain muuta alaa
4 en osaa sanoa

10 Onko lähityöyhteisösi työilmapiiri:

- 1 erittäin hyvä
2 hyvä
3 kohtalainen
4 huono
5 erittäin huono
6 työskentelen yksin
7 en osaa sanoa

11 Miten katsot onnistuvasi seuraavissa osa-alueissa työssäsi?

Vastausvaihtoehdot:

- 1 = heikosti
2 = melko heikosti
3 = melko hyvin
4 = hyvin
5 = ei sisälly työhöni

Yhteistyö yrityksen sisällä.	1	2	3	4	5
Yhteistyösuhteet yrityksen ulkopuolelle.	1	2	3	4	5
Tietoliikenteen hallinta.	1	2	3	4	5
Sopeutuminen työelämän nopeisiin muutoksiin.	1	2	3	4	5
Kielitaidon hankkiminen ja ylläpito.	1	2	3	4	5
Yhteistyö eri kulttuuritaustan omaavien henkilöiden kanssa.	1	2	3	4	5
Alan kehityksen seuranta ja hyödyntäminen.	1	2	3	4	5
Ihmisten johtaminen.	1	2	3	4	5

AJANKÄYTTÖ

12 Kuinka usein koet olevasi kiireinen yleisesti elämässäsi?

- 1 jatkuvasti
2 silloin tällöin
3 en juuri koskaan
4 EOS

13 Teetkö ylitöitä (sovitun työajan ylittävä työ, josta saa tai ei saa korvausta)?

- 1 kyllä
2 en

Jos vastasit edelliseen kieltävästi, siirry kysymykseen 16.

14 Kuinka monta tuntia viikossa olet tehnyt viime aikoina töitä vapaa-aikanasi (sähköpostien ja kirjallisuuden lukeminen, työpuhelut, uusien ohjelmien opettelu ym.)? _____ tuntia/vko

15 Kuinka paljon seuraavat seikat vaikuttavat ylitöidesi tekoon?

Vastausvaihtoehdot:

- 1 = vähän tai ei ollenkaan
2 = jonkin verran
3 = melko paljon
4 = paljon
5 = EOS

Uskon ylitöiden avulla eteneväni työurallani.	1	2	3	4	5
Työyhteisössäni on tapana tehdä ylitöitä.	1	2	3	4	5
Minulla on liikaa töitä.	1	2	3	4	5
Olen velvollisuudentuntoinen.	1	2	3	4	5
Esimieheni vaatii.	1	2	3	4	5
Ylitöistä maksettavan korvauksen vuoksi.	1	2	3	4	5
Ylitöiden avulla voin unohtaa yksityiselämän vaikeudet.	1	2	3	4	5
Perhe tai kumppani ei oleta minun noudattavan tiettyä rytmiä.	1	2	3	4	5
Teen ylitöitä, sillä työni on mielenkiintoista.	1	2	3	4	5

16 Mikä olisi mielestäsi sopiva keskimääräinen viikottainen työtuntimäärä elämäntilanteessasi? _____ tuntia/vko

17 Onko sellaisia asioita, joita haluaisit tehdä tavallisina arkipäivinä (päivällä ja illalla), mutta joista sinun on luovuttava aikapulan vuoksi?

18 Kuinka usein seuraavat ajatukset tulevat mieleesi ?

Vastausvaihtoehdot:

- 1 = usein
2 = toisinaan
3 = ei koskaan
4 = ei koske minua

Pelkään terveyteni pettävän.	1	2	3	4
En ehdi harrastaa riittävästi.	1	2	3	4
En ehdi tavata ystäviäni riittävästi.	1	2	3	4
Ainaisen kiireen vuoksi en pysty täyttämään työtehtävieni vaatimuksia.	1	2	3	4
Töissä on niin kiire, etten ehdi ammatillisesti kouluttautua riittävästi.	1	2	3	4
Työnantajani olettaa, että olen käytettävissä aina, työajan ulkopuolellakin.	1	2	3	4
Työurani on ollut sellainen kuin nuorempana kuvittelin.	1	2	3	4
Olen tyytyväinen tähänastiseen työuraani.	1	2	3	4
Työyhteisössäni ei arvosteta iän tuomaa kokemusta riittävästi.	1	2	3	4
Ajatus ikääntymisestäni kiusaa minua.	1	2	3	4
Ylitöiden vuoksi pelkään lasten etääntyvän minusta.	1	2	3	4
Ylitöiden vuoksi pelkään menettäväni elämäkumppanini.	1	2	3	4
Saan elämäkumppaniltani henkistä tukea riittävästi.	1	2	3	4
Saan läheisiltäni henkistä tukea riittävästi.	1	2	3	4

19 Työssä jaksamisesta puhutaan paljon. Miten TEK voisi tukea Sinua parhaiten?

PERHE JA TALOUDELLINEN TILANNE

20 Siviilisäätysi

- 1 avioliitossa/avoliitossa
2 eronnut tai leski
3 naimaton
4 seurustelen

21 Asuinpaikkasi (pääasiallinen)

Vastausvaihtoehdot:

- 1 = Helsinki, Vantaa, Espoo
 2 = keskisuuri kaupunki (30 000 - 200 000 as.)
 3 = pikkukaupunki (10 000 - 30 000 as.)
 4 = muu taajama (alle 10 000 as.)
 5 = haja-asutusalue

nykyinen asuinpaikka	1	2	3	4	5
mieluisin asuinpaikka	1	2	3	4	5

22 Onko sinulla lapsia?

- 1 ei ole
 2 on, minkä ikäinen/ikäiset? _____

Mikäli olet eronnut, leski tai naimaton, siirry kysymykseen 26.

23 Käykö elämäkumppanisi palkkatyössä tällä hetkellä?

- 1 kyllä
 2 ei

24 Pitävätkö seuraavat väittämät paikkansa kohdallasi?

Vastausvaihtoehdot:

- 1 = kyllä
 2 = ei

Elämäkumppanini tekee mielestäni liikaa töitä.	1	2
Elämäkumppanini mielestä minä teen liikaa töitä.	1	2

Rahankäyttö vaihtelee talouksittain. Toiset taloudet jakavat tulot ja menot yhteisesti, kun taas toisissa talouksissa rahat ovat kunkin omia.

25 Onko sinun taloudessasi pääasiassa

- 1 kummallakin erilliset rahat
 2 yhteiset rahat

26 Miten kuvailisit rahatilannettasi tai rahatilannettanne, jos taloudessanne on yhteiset rahat?

Rahat riittävät:

- 1 paljon vähempään kuin tarvitsen
 2 jonkin verran vähempään kuin tarvitsen
 3 suurinpiirtein siihen mitä tarvitsen
 4 jonkin verran enempään kuin tarvitsen
 5 paljon enempään kuin tarvitsen
 6 en osaa sanoa

27 Onko sinulla tai vaihtoheitoisesti teillä velkaa?

- 1 "korvia myöten"
 2 "tilanne hallinnassa"
 3 vähän tai ei lainkaan

28 Oletko ostanut seuraavia yksityisiä palveluja kotiisi?

Vastausvaihtoehdot:

- 1 = kyllä
 2 = en

siivousapua ym. kodinhoitopalveluja	1	2
lastenhoitopalveluja	1	2
suunnitteluapua esim. sisustukseen	1	2
remonttiapua	1	2
puutarhanhoitopalveluja	1	2
muuta, mitä _____	1	2

TYÖURA

29 Perustutkinnon suorittamisvuotesi: 19____

30 Toimiasemasi tällä hetkellä:

- 1 asiantuntija-asema (tutkimus-, tuote-, suunnittelutehtävät etc.)
 2 keskijohto (osasto-, tutkimus-, laatu-, aluepäällikkö etc.)
 3 ylin johto tai johto (toimitus-, henkilöstö-, markkinointijohtaja etc.)
 4 muu, mikä _____

31 Onko sinulla perustutkinnon lisäksi muita tutkintoja?

- 1 ei
 2 kyllä, lisensiaatin tutkinto
 3 kyllä, tohtorin tutkinto
 4 kyllä, muita eri alan tutkintoja. Minkä alan?

32 Koetko joutuneesi eriarvoisesti kohdelluksi työelämässä seuraavissa tilanteissa?

Vastausvaihtoehdot:

- 1=kyllä
 2=en

	tässä työpaikassa	aiemmassa työpaikassa
työhönottotilanteessa	1 2	1 2
palkkauksessa	1 2	1 2
etenemismahdollisuuksissa uralla	1 2	1 2
työnantajan maksamaan koulutukseen pääsyssä	1 2	1 2
tiedon saannissa	1 2	1 2
työtovereiden tai esimiesten asenteissa	1 2	1 2

33 Mitkä olivat syyt, joiden uskot vaikuttaneen eriarvoiseen kohteluun?

34 Oletko työskennellyt ulkomailla?

Vastausvaihtoehdot:

- 1=kyllä
 2=en

paikallisella sopimuksella	1	2
lähetettynä työntekijänä	1	2

Jos et ole työskennellyt ulkomailla, siirry kysymykseen 39.

35 Olitko ulkomailla yksin vai kumppanisi/perheesi kanssa?

- 1 Kyllä minä yksin, _____ vuotta perillä (jos useita, mieli viimeisintä)
- 2 Kyllä minä kumppanini/perheeni kanssa, _____ vuotta perillä (jos useita, mieli viimeisintä)

36 Minä vuonna palasit? (jos useita, milloin viimeksi)

37 Kun palasit Suomeen, oliko

Vastausvaihtoehdot:

- 1=hyvin vaikeaa
- 2=melko vaikeaa
- 3=melko helppoa
- 4=hyvin helppoa
- 5=EOS
- 6=ei koske minua

oma asettuminen	1	2	3	4	5	6
uusi asemasi organisaatiossa	1	2	3	4	5	6
puolison asettuminen	1	2	3	4	5	6
lasten asettuminen	1	2	3	4	5	6
jokin muu, mikä _____	1	2	3	4	5	6

38 Mitä hyötyä tai haittaa ulkomaankomennuksesta oli sinulle ammatillisesti, työurasi tai yksityiselämäsi kannalta?

39 Jos sinulla olisi tällä hetkellä mahdollisuus valita työn jatkamisen ja työelämästä poissuirtymisen välillä, mitä tekisit?

- 1 jatkaisin työntekoa
- 2 pitäisin vuorotteluvapaan
- 3 siirtyisin osa-aikaeläkkeelle
- 4 siirtyisin eläkkeelle
- 5 EOS

Jos jatkaisit työntekoa, siirry kysymykseen 41.

40 Jos siirtyisit (osa-aika)eläkkeelle tai pitäisit vuorotteluvapaan, miksi päättyisit tähän ratkaisuun?

Vastausvaihtoehdot:

- 1=ei vaikuta lainkaan
- 2=vaikuttaa jonkin verran
- 3=vaikuttaa melko paljon
- 4=vaikuttaa paljon
- 5=EOS

Haluan antautua harrastuksille, järjestötoiminnalle etc.	1	2	3	4	5
Minulla olisi enemmän aikaa läheisten kanssa.	1	2	3	4	5
Terveystilani heikkeneminen.	1	2	3	4	5
Haluan päästä terveenä eläkkeelle.	1	2	3	4	5
Minulla on liian suuri työmäärä.	1	2	3	4	5
Työni mielenkiinnostomuus.	1	2	3	4	5
Liian suuret työn vaatimukset.	1	2	3	4	5
Vaikeus pysyä työelämän kehityksen mukana.	1	2	3	4	5
Ikääntyvää työntekijää ei arvosteta työpaikallani.	1	2	3	4	5
Haluan antaa tilaa nuoremmille.	1	2	3	4	5

41 Pitävätkö seuraavat väittämät paikkansa sinun kohdallasi:

Vastausvaihtoehdot:

- 1=kyllä
- 2=ei

Maksan vapaaehtoista eläkevakuutusta.	1	2
Olen sijoittanut eläkerahastoon.	1	2
Työnantajani maksaa vapaaehtoista eläkevakuutusta minulle.	1	2

42 Minkä ikäisenä aiot jäädä eläkkeelle? _____ vuotiaana

ARVOT JA VAPAA-AIKA

43 Arvioi, kuinka tyytyväinen olet elämäntilanteeseesi kokonaisuudessaan asteikolla 4-10.

tällä hetkellä _____

kaksi vuotta sitten _____

kahden vuoden kuluttua _____

44 Minkälainen merkitys seuraavilla asioilla on elämässäsi?

Vastausvaihtoehdot:

- 1 = ei ollenkaan tärkeä
- 2 = ei kovin tärkeä
- 3 = melko tärkeä
- 4 = hyvin tärkeä
- 5 = en osaa sanoa

työ	1	2	3	4	5
yhteiskunnallinen toiminta	1	2	3	4	5
itsensä kehittäminen, opiskelu	1	2	3	4	5
oma tai lähiomaisten terveys	1	2	3	4	5
elämästä nauttiminen	1	2	3	4	5
vapaa-aika	1	2	3	4	5
läheiset ystävyysuhteet	1	2	3	4	5
elintaso, aineellinen hyvinvointi	1	2	3	4	5
perhe	1	2	3	4	5
uskonto, hengelliset asiat	1	2	3	4	5
arvostettu asema yhteiskunnassa	1	2	3	4	5
henkinen tasapaino	1	2	3	4	5
muu, mikä _____	1	2	3	4	5

45 Mikä seuraavista aiheuttaa huolia tällä hetkellä?

- 1 = eniten huolia
- 2 = toiseksi eniten huolia

työ _____

perheasiat _____

työ- ja perheasioiden yhteensovittaminen _____

terveydentila _____

taloudellinen tilanne _____

muu, mikä _____

minulla ei ole huolia _____

46 Kuinka monta päivää olet ollut poissa töistä oman sairauden vuoksi viimeisen puolen vuoden aikana? _____ päivää

47 Mikä tai mitkä seuraavista pätevät, jos olet itse sairas?
(VOIT VALITA USEAMMAN VAIHTOEHDON)

- 1 En ehdi pitämään lomaa, vaan sairastan töissä.
- 2 Teen töitä kotona.
- 3 Olen kotona tavoitettavissa töihin "kaiken aikaa".
- 4 Murehdin kasaantuvia töitä kotona.
- 5 Murehdin kotona työovereitäni, jotka joutuvat tekemään myös minun työni.
- 6 Saan olla jokseenkin rauhassa kotona.
- 7 En mieti työasioita sairastaessani kotona.

48 Pidätkö omasta mielestäsi tarpeeksi huolta fyysisestä kunnostasi?

- 1 kyllä
- 2 en

49 Merkitse miten usein olet viettänyt vapaa-aikaasi luettelossa kuvatulla tavalla viimeisen puolen vuoden aikana.

Vastausvaihtoehdot:

- 1 = viikottain tai useammin
- 2 = 1-3 kertaa kuukaudessa
- 3 = kerran tai muutaman kerran puolessa vuodessa
- 4 = en kertaakaan

opiskelu vapaa-aikana	1	2	3	4
liikunta, urheilu tai kuntoilu	1	2	3	4
luonnossa liikkuminen	1	2	3	4
metsästys, kalastus tai veneily	1	2	3	4
kyläily sukulaisten, ystävien tai tuttavien kesken	1	2	3	4
osallistuminen hengellisiin, uskonnollisiin tilaisuuksiin	1	2	3	4
järjestötoiminta, vapaaehtoistyö, kansalaistoiminta	1	2	3	4
yhteiskunnallinen osallistuminen	1	2	3	4
lasten harrastuksiin osallistuminen (kuljetukset ym.)	1	2	3	4
kulttuuri- tai viihdetilaisuuksissa käyminen esim. elokuvat, konsertit, teatteri	1	2	3	4
ravintolassa, diskossa, pubissa tai tansseissa iltaa viettämässä	1	2	3	4
lukeminen harrastuksena	1	2	3	4
itseilmaisu- tai taideharrastus esim. kirjoittaminen, soitto, maalaaminen, valokuvaus	1	2	3	4
oleilu	1	2	3	4

50 Arvioi, kuinka paljon vietät vapaa-aikaasi seuraavien henkilöiden kanssa:

Vastausvaihtoehdot:

- 1 = en yhtään
- 2 = liian vähän
- 3 = sopivasti
- 4 = liian paljon
- 5 = ei koske minua

perhe	1	2	3	4	5
elämänkumppani	1	2	3	4	5
työtoverit	1	2	3	4	5
muut läheiset	1	2	3	4	5

51 Kuulutko tällä hetkellä johonkin seuraavista ryhmistä tai järjestöistä?

Vastausvaihtoehdot:

- 1 = kyllä
- 2 = en

urheiluseura	1	2
hyväntekeväisyysjärjestö (esim. SPR)	1	2
uskonnollinen piiri	1	2
opinto- ja taidepiiri	1	2
puolue tai puoluepoliittinen järjestö	1	2
kotiseutujärjestö	1	2
kulttuurijärjestö	1	2
ympäristöjärjestö	1	2
ystävyyssseura	1	2
asukastoiminta/kylätoiminta	1	2
vaihtoehtoliike tai nais-/miesjärjestö	1	2
muu, mikä	1	2

52 Onko sinulla luottamustehtäviä?
(VOIT VALITA USEAMMAN VAIHTOEHDON)

- 1 kyllä, työhön liittyviä
- 2 kyllä, vapaa-aikaan liittyviä
- 3 ei

KIITOS ARVOKKAISTA VASTAUKSISTASI!

Seuraaville riville voit halutessasi kommentoida vastauksiasi, kyselyn aihetta tai kyselylomaketta.

Voit jatkaa halutessasi takakanteen.